

САМЫ БУЙНЫ МАГАЗІН КРАІНЫ

ЦУМ

Сёння некалькі нявыкліка бачыць ЦУМ без будаўнічых рыштаванняў і платоў, з усімі адчыненымі для пакупнікоў заламі. Студзень — першы месяц, які цэнтральны магазін Мінска працаваў у рэжыме "без будаўнікоў". А рэканструкцыя, нагадаем, цягнулася сем гадоў. У выніку горад атрымаў сучасны гандлёвы комплекс еўрапейскага ўзроўню агульнай плошчай 24 тысячы квадратных метраў, 8,5 тысячы з якіх займае гандлёвая плошча, каля 6 тысяч квадратных метраў — складская. У параўнанні з старым будынкам плошча павялічылася ў два разы. Хаця магазін адкрыўся месяц назад, у некаторых падсобных памяшканнях яшчэ ідуць аддзелачныя работы.

Самым цікавым дырэктар ЦУМа Вальдэмар Юшкевіч лічыць тое, што, нягледзячы на рэканструкцыю, універмаг працягваў працаваць усе гэтыя гады. Да пачатку рэканструкцыі ў ЦУМе працавала больш тысячы чалавек, а

калі 6 гандаль быў спынены, сабраць іх зноў было б вельмі праблематычна. Адрозна пасля заканчэння работ у магазіне з'явілася 300 новых вакансій.

Дарэчы, сёння можна спытацца, ці з'яўляюцца праведзеныя работы рэканструкцыяй, бо ёсць усе падставы гаварыць аб узвядзенні практычна новага будынка — ад старога засталіся толькі калоны і фундамент. Пры будаўніцтве прымяняліся найноўшыя механізмы і абсталяванне. Падвесныя столі з Урала, дзверы з Варонежа, з'явілася новая гранітная падлога, эскалатары. Усё гэта было закуплена за гадзі. Па словах дырэктара, сёння, улічваючы цяперашнія цэны, магазін не змог бы дазволіць сабе такія расходы. Тым больш, што з 1994 года будаўніцтва на 99 працэнтаў фінансавалася самім прадпрыемствам.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ПРАФЕСАР ІНА НАЗІНА

ШЧАСЛІВЫ ЛЁС, САТКАНЫ З ПАРАДОКСАЎ

Сёлета ўзімку надвор'е стаіць такое пахмурнае, спотнае, нудлівае, што ў той дзень я нават здзівілася яркаму сонейку. Быццам забыла, што яно наогул існуе. Але нечакана зразумела, што такі яскравы сонечны дзень надзіва адпавядае майму настрою, бо ехала я да чалавека, па-сонечнаму яскравага і шчодрага, жанчыны, багата адоранай. Нядаўна яна, загадчык кафедры Беларускай акадэміі музыкі, прафесар Іна Назіна, адзначыла свой юбілей, і калі я апынулася ў яе кватэры, адразу заўважыла, што пакоі літаральна застаўлены мноствам букетаў. Сама ж гаспадыня юбілей адзначыла з "касцяной нагой", як яна з уласцівым ёй гумарам паведала. "Дапамаглі" гэтаму вечная мінская зімовая слізгата ды рамонтныя раскопкі ва ўласным двары. Але ж такі стан гаспадыні аптымізму не ўбавіў, проста яна пазначыла гэты факт як адзін з парадоксаў свайго жыцця. І дадала, што менавіта дзякуючы таму выпадку, пераробіла шмат працы за пісьмовым сталом, да якой раней з-за пастаяннай занятасці рукі не даходзілі.

Так, навуковая праца — гэта тое, чым жыве Іна Дзмітрыеўна, не заўважаючы розных побытавых дробязей, не прыдаючы ім вялікага значэння. Прага да навукі з'явілася яшчэ ў час вучобы ў Белдзяржкансерваторыі. Моцна захаплялася тады творчасцю Рамо і Курперэна, марыла аб грунтоўным даследаванні французскай фартэпіянай музыкі. Але сямейныя клопаты, нараджэнне сына адклалі задуму на нявызначаны тэрмін. Толькі мара заставалася. І калі сыну споўнілася тры гады, вырашыла ўсё ж паступаць у аспірантуру. Муж не меў нічога супраць — наадварот, падтрымаў. Сам навуковец, фізік-гідрэаўлік, ён працаваў у Акадэміі навук і добра разумеў імкненне жонкі да навуковага пошуку. Падтрымку сям'і Іна Дзмітрыеўна лічыць са-

Прафесар І. НАЗІНА з народным майстрам і музыкам Іосіфам ЛЫЧКОЎСКІМ.

(Заканчэнне на 7-й стар.).

ПОШУКІ, ЗНАХОДКІ

Каб павучыцца нам чытаць партрэты...
М. СТРАЛЬЦОЎ.

У 1964 годзе ў салідным дакументальным зборніку "Рэволюцыйны пад'ём у Литве і Беларусі ў 1861—1862 гг." апублікавана надзвычай рэдкая, проста унікальная фатаграфія (змешчана на 6-й стар.), зробленая ў Мінску, як можна меркаваць, на пачатку 1863 года ці не першым айчынным фатографам Антонам Прушынскім. На ёй — кампактнай маляўнічай групай — 19 чалавек. Адно сядзяць, іншыя (ззаду) стаяць. На прэдымі плане наш класік Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, яго дачка, вядомая бунтарка-нефармалка Каміла і пажаны мінскі педагог і вучоны-філолаг Фларыян Чапляўскі. Побач размяшчаліся астатнія, пераважна моладзь. На некаторых як сімвал

ЧАЦВЁРА СА СТАРОГА ЗДЫМКА

далучэння да святых ідэалаў патрыятызму і вызвалення — шэрыя паўстанцкія чамаркі з традыцыйнымі гарызантальнымі палоскамі-галунамі на грудзях.

Здымак не выпадковы. Зроблены ён яшчэ да пачатку ўзброенага выступлення на Міншчыне, так што чамаркі на ім усяго толькі дэманстрацыйны антураж (вядома, што некалькі такіх апранак трымаў у сябе ў атэлье Прушынскі). Ды і ўвогуле выпадковым, кшталту аматарскіх, здымкаў тады, уласна кажучы, і не рабілі. Кожны здымак быў, без перабольшання, падзеяй, да якой старанна рыхтаваліся. І людзі тут не выпадковыя, як і іх размяшчэнне. Усё было загадзя прадумана і, можа быць, у пэўным сэнсе прарэцэпіравана.

Хто ж гэтыя людзі, што сабраліся ў прызначаны дзень і час у атэлье Прушынскага ў цэнтры горада на Францыскаўскай вуліцы (цяпер вуліца Леніна)?

У названым зборніку знятыя асобы пералічаны вельмі каротка, глуха — хто пазначаны прозвішчам і імем, хто адным толькі прозвішчам. Ды яны, гэтыя імёны, мала што цяпер гавораць — прайшло ж столькі часу. Адпаведна, зноў жа кароткія, нібы праз зубы, тлумачэнні даваў падчас следства і фатограф Прушынскі (ён таксама прычыніўся да вызваленчага руху і пасля адседкі ў мінскіх вязніцах быў высланы ў Табольск, куды, дарэчы, перанёс і сваю майстэрню).

Некаторыя асобы ўсё ж пазнаюцца, інакш кажучы, ідэнтыфікуюцца. Вось, напрыклад, маладзенькі студэнт Вітальд

(Працяг на 6-й стар.).

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ПА ЗАПРАШЭННЮ ПРЭЗІДЭНТА

ПАДАРУНАК ЦЗЭН ЯН'ЯН

Масты дружбы паміж народамі будуць не толькі палітыкі. Міждзяржаўныя сувязі ў немалой ступені ўмацоўваюць і чыста чалавечыя кантакты, якія прынята называць народнай дыпламатыяй. Своеасаблівым паслом міру стала трынаццацігадовая школьніца з Пекіна Цзэн Ян'ян, якая прыбыла ў Мінск па запрашэнню Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнка. 9 лютага кіраўнік дзяржавы сустрэўся з дзяўчынкай і яе бацькамі ў сваёй рэзідэнцыі.

Ужо ў дзесяцігадовым узросце яна ўдастоілася персанальнай выставы ў Пекіне. А ў Японіі, дзе работы юнай мастачкі дэманстраваліся ўжо тры разы, яны былі адзначаны «Залатым прызам». Каля ста карцін прывезла з сабой Цзэн Ян'ян і ў Мінск. Іх можна ўбачыць на выставе, якая адкрылася ў Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. А сваю лепшую работу дзяўчынка падарыла Аляксандру Лукашэнку. Гэты малюнак, выкананы ў традыцыйным кітайскім стылі, на тонкай паперы ў разгорнутым выглядзе складае 34 метры ў даўжыню. На ім Цзэн Ян'ян намалювала роўна сто мядзведзяў пандаў. Менавіта гэту жывёліну найбольш шануюць у Кітаі і лічаць сімвалам міру і добрабыту. Прывезла гасця і шмат цацачных медзведзянят — у падарунак беларускім дзецям.

ПЕРШЫ АЛІМПІЙСКІ МЕДАЛЬ

А. АЙДАРАЎ ВЫЙГРАЎ «БРОНЗУ»

На XVIII зімовых Алімпійскіх гульнях у Нагана ў гонцы біятлістаў на 20 кіламетраў беларуская зборная заваявала свой першы медаль. Здабыў яго Аляксей Айдарэў — ён стаў трэцім у індывідуальнай гонцы біятлістаў.

НА ЗДЫМКУ: прызёры гонкі біятлістаў на 20 кіламетраў (злева направа) КАРАРА, ХАНЕВОЛ, АЙДАРАЎ.

ЦЭНЫ

УСЁ ВЫШЭЙ І ВЫШЭЙ

Рост цен на спажывецкія тавары ў Беларусі склаў у мінулым годзе 63,1 працэнта, паведамілі агенцтву Інтэрфакс у Міністэрстве статыстыкі і аналізу Беларусі. Інфляцыя за снежань мінулага года склала 2,3 працэнта. За 1996 год цэны выраслі на 39,3 працэнта.

Цэны на харчовыя тавары павялічыліся летась на 66,1 працэнта, у снежні ў параўнанні з лістападам — на 2,6 працэнта.

Цэны на платныя паслугі насельніцтву павялічыліся за мінулы год на 66,3 працэнта, за снежань — на 1,5 працэнта. Пры гэтым бытавыя паслугі падаражэлі на 71,7 працэнта (2,1 працэнта), паслугі пасажырскага транспарту — на 73,4 працэнта (7 працэнтаў), жыллёва-камунальнай гаспадаркі — на 62,9 працэнта, дзіцячых дашкольных устаноў — на 99,6 працэнта, сувязі — 31,3 працэнта.

У ТАВАРЫСТВЕ «РАДЗІМА»

ГРАМАДСКІ САВЕТ ВЫРАШЫЎ

У пачатку лютага адбылося чарговае пасяджэнне Грамадскага савета Беларускага таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

Яго ўдзельнікі — прадстаўнікі дзяржаўных і грамадскіх структур, кіраўнікі суполак беларусаў у Расіі, Арменіі, на Украіне, у Прыднястроўі і краінах Балтыі — заслухалі інфармацыю аб рабоце з замежнымі суайчыннікамі, разгледзелі перспектывы развіцця і ўмацавання сувязей з беларусамі замежжа, ухвалілі іні-

цыятыву аб скліканні канферэнцыі кіраўнікоў суполак беларусаў

Расіі.

Больш падрабязна і шырока аб гэтай па-

дзе чытайце ў наступным нумары «Голасу Радзімы».

ПАСКОРЫЦЬ ІНТЭГРАЦЫЮ

ЗВАРОТ РАСІЙСКИХ ВУЧОНЫХ

Прадстаўнікі навукова-тэхнічнай інтэлігенцыі, культуры і адукацыі Расійскай Федэрацыі звярнуліся да Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнка з прапановай праявіць ініцыятыву ў правядзенні міжнароднай канферэнцыі расійскіх і беларускіх вучоных па разгляду праграмы паскарэння інтэграцыі абедзвюх краін у рамках Саюза Беларусі і Расіі. Аб гэтым гаворыцца ў заяве «Аб інтэграцыі краін СНД», прынятай Кангрэсам работнікаў навукі, тэхнікі, адукацыі і культуры Паўночнага Захаду Расіі, які прайшоў у Санкт-Пецярбургу.

«З пункту гледжання палітыкі, адносіны Беларусі і Вялікабрытаніі досыць складаныя. Прычына ляжыць на паверхні: Вялікабрытанія з'яўляецца чэмпіёнам старшынёй Еўрапейскага саюза і павінна прытрымлівацца яго агульнай палітыкі, нават у нейкай меры задаючы тон. А якая гэта палітыка ў адносінах да Беларусі, вядома. Хаця ў Вялікабрытаніі добрыя водгукі атрымаў даволі паспяхова пачатак работы групы АБСЕ ў нашай краіне. Многае, дарэчы, у адносінах ЕС (а, значыць, і Вялікабрытаніі) з Беларуссю залежыць ад вынікаў працы гэтай групы.

З пункту гледжання эканамічнага, аб адносінах Беларусі і Вялікабрытаніі магу сказаць наступнае. Брытанскія прадпрыемствы вельмі асцярожныя, але і надзейныя разам з тым. Гэта значыць, калі яны бяруцца за стварэнне якога-небудзь сумеснага прадпрыемства, справа абавязкова будзе даведзена імі да канца. У канцы студзеня ў Мінску адбылося першае пасяджэнне сумеснага гандлёва-эканамічнага савета, а паколькі ў склад савета ўваходзяць якраз тыя англійскія кампаніі, якія ўжо працуюць у Беларусі і зацікаўлены ў далейшым супрацоўніцтве, можна спадзявацца на нейкія новыя поспехі».

(З інтэрв'ю газеце «Советская Белоруссия» Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Вялікабрытаніі Уладзіміра ШЧАСНАГА).

БЕНЕФІС НА КОЛАСАЎСКОЙ СЦЭНЕ

35-годдзю творчай дзейнасці заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Галіны Каральковай быў прысвечаны бенефіс «Я запрашаю вас на карнавал!», які прайшоў у Беларускім дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Якуба Коласа.

Тэатралізаванае прадстаўленне, у якім прынялі ўдзел артысты тэатра, стала святам актрысы на коласавскай сцэне.

НА ЗДЫМКУ: фрагмент бенефіса «Я запрашаю вас на карнавал!»

МІХАІЛУ ВЫСОЦКАМУ — 70

ВІНШАВАННЕ АЎТАКАНСТРУКТАРУ

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнка павіншаваў з 70-годдзем акадэміка Нацыянальнай акадэміі навук вядомага аўтаканструктара Міхаіла Высоцкага, пад кіраўніцтвам якога распрацавана звыш ста мадэлей аўтамабільнай тэхнікі, у тым ліку ўсе машыны маркі МАЗ, што выпускаюцца цяпер.

На працягу 35 гадоў М. Высоцкі ўзначальвае распрацоўку аўтамабільнай тэхнікі на адказнай пасадзе галоўнага канструктара вытворчага аб'яднання «БелАўтаМаз», прыцягваючы да вырашэння праблем машынабудавання лепшыя розумы і калектывы. Ён таксама кіруе фундаментальнымі і прыкладнымі даследаваннямі ў рамках такіх важных для народнай гаспадаркі праграм, як «Машынабудаванне», «Механіка», «Белаўтамабільнабудаванне».

Віншуючы лаўрэата Дзяржаўных прэмій СССР і БССР, заслужанага дзеяча навукі БССР, заслужанага работніка прамысловасці СССР М. Высоцкага, Прэзідэнт выказаў упэўненасць, што веды і вопыт юбіляра яшчэ доўга будуць служыць справе ўмацавання навуковага і прамысловага патэнцыялу Беларусі.

АДУСЮЛЬ ПАКРЫСЕ

ПРАЕКТ Закона «Аб прыжытачным мінімуме ў Рэспубліцы Беларусь» атрымаў адабрэнне на пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў Беларусі.

ЗАЦВЕРДЖАНА праграма фарміравання здаровага ладу жыцця на тэрыторыі Брэсцкай вобласці, рэалізацыя якой разлічана да 2000 года і ўключае ў сябе як прапагандысцкія, так і матэрыяльна-тэхнічныя мерапрыемствы.

З ДАПАМОЖНЫХ рэсурсаў Дзіцячага фонду ААН/ЮНІСЕФ на падтрымку праектаў і праграм па паліпшэнню становішча жанчын і дзяцей у Беларусі будзе выдаткавана 1 мільён 75 тысяч долараў ЗША.

ДЗЯРЖАЎНЫМІ натарыяльнымі канторамі ў 1997 годзе здзейснена каля 1,8 мільёна натарыяльных дзеянняў. У бюджэт дзяржавы паступіла каля 173 мільярдаў рублёў пошліны. Прыватныя адвакаты здзейснілі больш за 660 тысяч натарыяльных дзеянняў, у выглядзе падаткаў з іх дзяржава атрымала 73 мільярды рублёў.

ЛЕТАСЬ у Беларусі нарадзілася 90,8 тысячы дзяцей, а гэта, па сведчанні статыстыкі, на 5,6 тысячы менш, чым у годзе 1996-м. На 69,7 тысячы шлюбаў прыйшлося аж 47,4 тысячы разводаў.

ПРЫВАТЫЗАВАЦЬ 70 працэнтаў прадпрыемстваў гандлю і 65 працэнтаў прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання ды 55 працэнтаў прадпрыемстваў грамадскага харчавання да 1 ліпеня — такія планы нашай дзяржавы на 1998 год.

КОЛЬКАСЦЬ алкаголікаў у Беларусі ў 1997 годзе павялічылася на 7,8 працэнта, а рост колькасці алкагольных псіхозаў склаў 3,3 працэнта.

З ЖЫЦЦЯ СТАЛІЦЫ

НАДЗВЫЧАЙНЫЯ ЗДАРЭННІ

У Мінску летась з-за надзвычайных сітуацый пацярпелі шэсць чалавек.

Усяго ж у сталіцы зафіксавана 14 выпадкаў разліву ртуті, адна аварыя на прадуктаправодзе, адзін крадзеж радыеактыўнай крыніцы, 148 паведамленняў аб замінраванні розных аб'ектаў (у 13 выпадках выбухованебяспечныя прадметы былі знойдзены).

Увогуле, у Мінску ў мінулым годзе зарэгістравана 177 надзвычайных сітуацый.

ЛЮДЗІ І ЛЁСЫ

«ЧАРНОБЫЛЬ УСІХ НАС ПАРАСКІДАЎ...»

2. «ШТО ТАМ У ВАС — ЧЫРВОНАЕ ЛІСЦЕ НА ДРЭВАХ?»

Расказвае Святлана Юшчанка, выхавальніца з Нароўлі:

— Каб правільна зразумець, што з намі адбываецца сёння, трэба зазірнуць назад, у тыя дні, калі здарылася аварыя.

Майму малодшаму ў 1986-м споўнілася толькі шэсць гадоў. У Мінск жа ён пераехаў ужо шасцікласнікам. А паміж гэтым — гады хваляванняў, слёз і трывог. Колькі мы тады ўсяго наслухаліся! Бо наша бяда, яна ж была нябачная. І некаторыя людзі проста не хацелі перасяляцца, да іх свядомасці, разумення проста не даходзіла, якое гэта гора. І сёння такіх выпадкаў хапае: жывуць там, дзе ўзровень забруджвання перавышае ўсе магчымыя і немагчымыя нормы — хварэюць, літаральна падаюць, паміраюць, але нікуды не едуць.

Мае бацькі таксама ў рэшце рэшт засталіся ў сваёй вёсцы. А напачатку, у 1987-м, іх выселілі — тут жа, у Гомельскай вобласці, спярша ў сваім раёне, пасля — у іншым. Але па такіх вёсках рассялілі! Глухіх, маленькіх — не было нават фельчарскіх пунктаў. Маці — настаўніца пачатковых класаў, усё жыццё ў школе. Самі ведаеце, якое тут можа быць здароўе. У бацькі сэрца хворае, гіпертанія, кантузія — ён ветэран Вялікай Айчыннай вайны, інвалід, а тут нават таблеткі купіць і то праблема. Пасялілі іх на кватэру да адзінокай жанчыны. Уявіце, што за ўмовы там былі. Два пакойчыкі ў хаце, у першым — гаспадыня, у другім — хворыя старыя. Мучыліся яны, мучыліся і паехалі да маёй старэйшай сястры ў Буда-Кашалёўскі раён. Але і там жыццё складвалася няпроста. У сястры — сям'я, дзеці, вёска таксама не вельмі вялікая. Зноў сабралі рэчы — і назад, у Нароўлю. Праўда, у сваю хату трапіць нельга было. Ім далі невялікую кватэрку, і мама сказала: наездзіліся, натаміліся, болей я нікуды не паеду. Каб у іх болей настойлівасці... іншыя дабіваліся, калі ўжо пераязджаць — дык у нармальныя ўмовы, а не ў лес. Вядома, некаторыя тады і ў Мінск трапілі. Чуткі хадзілі, што пенсіянераў павінны перасяляць у Мінск, у мікрараён Уручча... Але на справе атрымалася — толькі тых пенсіянераў, якія працавалі, як мы гаворым, у "белых будынках" — кіраўніцтва раёна, а простыя смяротныя нікому непатрэбныя. Некаторыя па дзесяць раз'ехаліся, нехта застаўся ў Нароўлі, але ў Мінск я так і не бачу нашых нараўлянскіх старых.

А ў мяне тады вельмі хварэў малодшы сын. Дайшло нават да таго, што ён тры месяцы ляжаў у туберкулёзнай бальніцы. Я, педагог, працавала на той час у дзіцячым садзіку, якраз дзеля таго, каб быць побач з ім. Пасля перайшла ў школу, выкладала беларускую мову і літаратуру. У Мінску спачатку таксама ўладкавалася ў школу, тры гады працавала. А потым пачаліся хваробы. Хаця моцныя галаўныя болі напаткалі мяне яшчэ ў Нароўлі, здаралася, і прытомнасць траціла... Карацей, пра тое, што такое сапраўднае здароўе, ужо даўно забыла.

Разам са мной і сынам у Мінск спачатку прыехаў і муж. Але хутка ён вярнуўся ў Нароўлю. Чаму? Ведаеце, мы ўжо былі людзьмі напалоханымі, столькі гора бачылі, нас жа пастаянна кудысьці вывозілі. Першы раз яшчэ з дзіцячым садам — у Гродзенскую вобласць у 1986 годзе. Людзі ў тых мясцінах нас вельмі баяліся, здаралася, пыталіся: што там у вас — чырвонае лісце на дрэвах? Мы адказвалі: не, усё ў нас нармальна, самі ж не разумелі — нармальна ці не. Я купіла свайму Мішу малако ў адной бабулькі, дык яна не хацела, каб я нават у дом заходзіла: ставіла на брамку слоік, а я пакідала там грошы. Нам давалі пуцёўкі на аздараўленне ў спецыяльныя санаторыі для маці і дзіцяці. Бывала, разгаворыліся за сняданкам з суседзямі па століку, глядзіш, за абедом іх няма: баяцца, не садзяцца да нас.

І ў Мінск прыехалі з пачуццём страху. Нават ад калег на рабоце хавала, што мы чарнобыльскія перасяленцы. Хаця ні я, ні мая сям'я ў тым сапраўдным Чарнобылі

ніколі не былі, нават дакладна і не ведаем, дзе гэта. У магазіне — асобны прылавак для чарнобыльцаў, а ў паліклініцы — нашы картачкі таксама асобна стаяць. Я разумю: нас выдзяляюць, каб было лягчэй дапамагчы. Але, здараецца, дапамога застаецца толькі на паперы, а "чарнобыльская" пячатка ператвараецца ў сапраўднае кляймо.

Мне здаецца, педагогі ўвогуле такіх людзі, што не думаюць пра сябе. За сем год ні я, ні муж так і не былі ў радыяцыйным цэнтры, пакуль маці аднаго з маіх вучняў, якая там працавала, не сказала: вам неабходна прайсці ў нас абследаванне. З-за таго, што шмат хварэла, у мяне ўзніклі праблемы на працы, прыйшлося пакінуць школу. Вельмі перажывала, з-за гэтага стан здароўя яшчэ больш пагоршыўся, бо ўсё трымала "ў сабе" — нікому не паскардзілася, вакол чужыя людзі. Канешне, перасяленцы час ад часу сустракаюцца. Але што мы... Паплачам адзін аднаму, а што яшчэ?! Крыўдна, выкладвалася, колькі сіл было... На радзіме муж працаваў дырэктарам школы, інспектарам, а таму і дома ў нас — усё для школы, школа — найпершае і найгалоўнейшае.

...Пасля звальнення кінула ўсё і паехала ў Нароўлю да сваіх урачоў. Яны мяне адразу — у бальніцу, пад капельніцу, і там я крышчу адышла. Вярнулася ў Мінск: сын жа тут вучыцца. Але ў маёй школе месца мне не знайшлося... І я зразумела, ды і многія "чарнобыльцы" таксама (хаця, магчыма, баяцца гаварыць услых пра гэта): не вельмі мы тут пажаданыя. Адна старая настаўніца з Гомельскай вобласці казалася так: шмат хочаце, але мала атрымаеце. Так і выйшла. А, можа, лёс так вызначыў. Хаця не ведаю, што такога асаблівага ў хацела: проста спагады і невялікай дапамогі ў цяжкую хвіліну. Дык і сама ж імкнулася ўсёй душою — адпрацаваць, дадаць людзям, вучням, што толькі магла...

А тут дзіцячы садзік новы адкрываўся, я і пайшла туды працаваць выхавальніцай. Але зноў жа тое, што "чарнобылка", не сказала... Пастаянна, як падпольшчыкі, жывем. І не толькі я адна. Нібы якая-то іншая раса.

Муж, як ужо сказала, застаўся ў Нароўлі. Зараз апошні год перад пенсіяй дапрацоўвае ў раённым аддзеле адукацыі. Спачатку я на яго крыўдзілася. Але ён мне сказаў: пажывеш у Мінску, тады ўсё зразумееш. І сёння я ўпэўнена: муж ацаніў сітуацыю правільна і прыняў правільнае рашэнне. Хаця ў Мінску яму прапаноўвалі працу матэматыка ў школе, дырэктар нават чакаў, трымаў месца. Але муж не прыехаў. І я яго разумю. Там, дома, ён адчувае сябе чалавекам, а кім быў бы тут? Перасяленцам, чарнобыльцам, які нібыта ў кагосьці штосьці адняў. А ён вельмі горды...

Наш старэйшы сын ужо працуе. Ён вайсковец, скончыў вучылішча, зараз у Калінінградзе — у расійскай арміі, так атрымалася. Нядаўна прыезджаў у водпуск, я прасіла: сыночак, як кантракт закончыцца, трэба вяртацца дадому, быць усім разам, бо жыццё вельмі ўжо цяжкае...

Добра, што хоць малодшы да новага месца прывык, задаволены. Аднак хаця ён ні ад кога не хавае, што прыехаў з Нароўлі, у асноўным усё ж такі сябрае з такімі, як сам, хлопцамі-перасяленцамі. Але не буду душою крывіць: ні разу не было, каб паскардзіўся, каб недзе абзвалі ці пакрыўдзілі з-за таго, што "чарнобылец".

А, у рэшце, я і людзей разумю: мабыць, мы трапілі ў такі цяжкі перыяд, калі ўласных праблем хапае ў кожнага, таму і да Чарнобыля справы няма. Але мы прасілі б толькі аднаго, як сказала мая старая сяброўка, таксама настаўніца: нам бы падлячыцца... Калі жылі ў Нароўлі, хоць дзяцей вывозілі на аздараўленне, а тут — нічога.

Магчыма, я не разумю, але некаторыя мясцовыя жыхары скардзяцца: занялі мы іх кватэры, а яны ж таксама чакалі ў чарзе па 10—15 год. Вы думаеце, мы так рады? Мне здаецца, каб была чыстая зона, на крылах бы паляцела назад...

Галіна УЛЦЕНАК.

ЦУМ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Расшырэнне гандлёвых плошчаў дазволіла адмовіцца ад традыцыйнага для нашых універмагаў прынцыпу размяшчэння гандлёвага абсталявання ўздоўж сценаў. У "новым" ЦУМе прыпаўкі размешчаны ў цэнтры залы, што дазваляе стварыць дадатковыя гандлёвыя секцыі. Сёння інтэр'ер, рэкламнае афармленне, прасторныя залы выгадна адрозніваюць ЦУМ ад іншых беларускіх універмагаў, многія з якіх (напрыклад, ГУМ) на працягу апошніх трыццаці гадоў працуюць без рэканструкцыі і замены абсталявання.

У ЦУМе прадстаўлена больш за 25 тысяч назваў тавараў — ад прэмнага галантарэі да размешчанага на прытом паверсе корпуснай мэблі. Асартымент расшыраны і за кошт новых секцый, што з'явіліся тут: створаны прадуктовы адзел, у які сёння нават стаіць чарга, нягледзячы на тое, што побач знаходзіцца гастронам "Сталічны"; адкрыта секцыя спартыўных тавараў, інструментаў, значна расшыраны секцыі цацак, канцылярскіх тавараў. Тавараабарот за снежань склаў 104 мільярды беларускіх рублёў, што адразу вывела універмаг на першае месца ў краіне. У дзень гандлёвы абарот складае 3 мільярды беларускіх рублёў.

Дзякуючы таму, што магазін не быў закрыты на час рэканструкцыі, удалося захаваць усе наладжаныя сувязі. Яшчэ ў 1994 годзе ЦУМ практычна першым выказаў намер гандляваць пераважна таварамі ачынных вытворцаў. Да такога рашэння падштурхнула сітуацыя, што складалася ў гандлі к канцы восьмідзесяцігадоў, калі прыпаўкі магазінаў апусцелі, а забеспячэнне таварамі ўзялі на сябе камерсанты, якія не выклікалі даверу. Іх умовы былі часта нявыгаднымі для магазіна, тавары — няякаснымі, і рашэнне наладжваць сувязі з мясцовымі вытворцамі стала натуральным выйсцем. Сёння ўдзельная вага ачынных

тавараў на прылаўках ЦУМа, па словах дырэктара, вагаецца ад 70 да 77 працэнтаў, а па асобных групах тавараў нават 90 працэнтаў.

Што тычыцца імарту, то акцэнт зроблены на тое, што ў Беларусі не вырабляецца: напрыклад, парфюмерыя, некаторыя спорттавары. Тым не менш, у гандлёвых залах можна ўбачыць імартныя тэлевізары, залатыя вырабы фірм, размешчаныя далёка за межамі Беларусі, таксама сустракаюцца імартны абутак, цацкі, іншыя тавары. Па словах супрацоўнікаў магазіна, вялікім попытам карыстаюцца дыяны брэсцкага камбіната, тэлевізары "Гарызонт", на якія зніжана гандлёвая надбавка, жаночая бялізна фірмы "Мастра".

Цікава, што да гэтага часу ЦУМ не здаў у арэнду ніводнага квадратнага метра свайго гандлёвага плошчы. У той жа час жадаючыя могуць узяцца за аказанне на плошчах магазіна дадатковых паслуг, выконваць якія сваімі сіламі ЦУМу проста нявыгадна — нерэнтабельна. Трэба заўважыць, што на еўрапейскіх прадпрыемствах такога тыпу, як правіла, аказваецца не менш, як 50 відаў дадатковых паслуг. У ЦУМе іх сёння ўжо каля 30, і плануецца павялічыць. Тут па-ранейшаму будуць выконвацца гравіравальныя работы, рамонт гадзіннікаў, камплектаванне падарункаў. Арганізавана такая дадатковая паслуга, як хімістка, працуе фоталабараторыя "Кодак", новыя бары на 50 і 120 пасадачных месцаў. Неўзабаве адкрыецца адбудаваная па еўрапейскіх стандартах дэманстрацыйная зала, дзе плануецца праводзіць паказы мадэлей, якія тут жа можна будзе набыць. Працуе цырульня для супрацоўнікаў, дзе цэны за паслугі на 50 працэнтаў ніжэйшыя, чым у горадзе. Абсталяваецца спартыўная зала.

Вераніка ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКАХ: у секцыі "Беларускія сувеніры" працуе прадавец Наталля ГАРОХАВІК; у цырульні; адна з гандлёвых залаў ЦУМа.

Фота Віктара СТАВЕРА.

БЕЛАРУСЫ ЗАМЕЖЖА

«НЕПАЎТОРНЫЯ ГАДЫ»

“З гадамі мы ўсё меней
марым,
А ўспамінаецца часцей...”

Сяргей ГРАХОЎСКІ.

Лёс сутыкаў мяне з рознымі цікавымі людзьмі, якія пакінулі адметны след у грамадстве. Але гэтая сустрэча з дзіўным, добрым чалавекам прынёсла асабліваю радасць. Пазнаёмліся мы на пачатку 90-х гадоў, сяброўства працягваецца да гэтага часу. Спатканне адбылося на адной беларускай імпрэзе. Уразіў цудоўны голас, тады Мікалай Рулінскі спяваў гімн “Магутны Божа” на словы Наталлі Арсенневай. Многія прысутныя з маладога пакалення ўпершыню пачулі гімн і адкрылі імя знакамітай нашай патэці. Цяпер стала даступным, а тады было забаронена. З таго часу я не прапускала ніводнай беларускай імпрэзы і заўсёды сустракала там Мікалая Рулінскага. Гэта незвычайны суразмоўца, чалавек-гісторыя, чалавек складанага лёсу. Часта бываю ў яго дома, размовы нашы звычайна пачынаюцца з будзённага, але паступова ён успамінае мінулае, і кожны раз я даведваюся пра невядомыя старонкі гісторыі нашай Бацькаўшчыны. Я цікаўлюся гісторыяй Віленскай беларускай гімназіі (1919—1944 гады), вучнем якой быў шаноўны Мікалай Максімавіч. Пра гады вучобы ў гімназіі ён з задавальненнем распавядае.

Нарадзіўся М. Рулінскі недалёка ад Баранавіч, у сям’і свяшчэнніка. Па службе бацьку пераводзілі з аднаго прыходу ў другі. Ён быў добрым будаўніком, умеў арганізаваць царкоўны хор, у якім з дзяцінства спяваў Мікалай, таму і мае прафесійна пастаўлены голас. Пачатковую школу скончыў у Любчы, дзе бацька меў прыход. Навучанне было на польскай мове, але вучылі і беларускаю. З дзяцінства цягнула да вучобы. Бацька адправіў Мікалая ў Віленскую беларускую гімназію, у Вільні ў той час вучыўся і брат Мікалая Змітрук. Гімназія знаходзілася на вуліцы Астравскай, 9, у Базыльянскіх мурах. Трэба было здаць іспыты, якія даволі паспяхова і здаў. Галоўнае — Мікалай добра ведаў беларускую мову, бо ў хаце размаўлялі выключна па-беларуску. М. Рулінскі пры здачы экзаменаў па беларускай мове прачытаў верш “Вучыся, нябожа, вучанне лажожа...” Экзамен прымала Алена Лекант, яна была задаволена адказамі. Усе іспыты былі добра здадзены, і Мікалай прыняў у першы клас гімназіі. Гэта было ў 1936 годзе. З кватэрай тады ў Вільні былі цяжкасці, але дапамог знаёмы брат, а праз год атрымаў пакой у інтэрнаце. Там ужо было добра. Інтэрнат называўся “Бурса земляў паўночна-ўсходніх”.

Пераважна пражывалі там хлопцы-беларусы, іх добра кармілі. За прахвіццё і ежу трэба было плаціць 25 злотых, а гэта ўжо нямала, але было вялікае жаданне вучыцца роднай мове. У бурсе была зала, дзе вучні рыхтаваліся да лекцый. Гімназія знаходзілася недалёка. Памяшканні па вуліцы Нямецкай і Дамініканскай, там жа была і польская гімназія імя Адама Міцкевіча. Дарэчы, беларускую гімназію пачалі паланізаваць. Яе назвалі імя Міцкевіча — філія беларуская. Сама гімназія месцілася ў памяшканні комплексу будынкаў з польскай.

Там ён правучыўся з 1 да 4 класа.

Першым дырэктарам у Мікалая Максімавіча быў Мікалай Анцукевіч, пасля яго змяніў Кавалевіч, які памагаў палякам у апалчванні школы. Самымі дарагімі настаўнікамі былі Алена Лекант — настаўніца беларускай мовы, яна была сапраўднай маці для вучняў, цікавілася ўмовамі іх жыцця,

навуцы, дапамагала, чым магла; тады ж там выкладаў настаўнік матэматыкі Барыс Кіт. Ён быў веліч у навуцы.

Спевам, ігры на духавых музычных інструментах вучыў Кароль. Ён кіраваў і хорам у Пятніцкай царкве, якая належала да беларускай школы. Мікалай Максімавіч спяваў у хоры і чытаў “часы”, бо валодаў славянскай мовай. З тых далёкіх часоў М. Рулінскі запамніў экскурсію, якая прайшла па маршруту Вільня — Варшава — Гданьск — Гдыня — Познань — Тарунь і назад. Хоць з той пары мінула больш чым 60 гадоў, але назаўсёды засталіся прыемныя ўспаміны.

Часта ў бурсе ладзілі вечарыны, прыходзілі гімназісткі, якія жылі ў бурсе насупраць царквы святога Мікалая. Весела

бачыць вызваленай, шчаслівай Беларусі. Марыў стаць лекарам альбо архітэктарам, каб будаваць. Але не заўсёды бывае так, як марыш, жыццё робіць свае карэктывы.

Дзень Перамогі ён сустрэў у Польшчы. Там жа агенты КДБ арыштоўваюць яго, самалётам адпраўляюць у Маскву. Быў упэўнены, што гэта нейкая памылка. Ды не, за беларускую свядомасць без суда і следства трапляе аж на цэлых васьм гадоў у сталінскія лагеры, адбывае пакаранне ў Омску. Нічога тады не хацелася, толькі б выжыць.

Вярнуўся ў 70-х гадах на радзіму ў Беларусь, якой верай і праўдай служыў. Але радзіма не прыняла свайго сына, ён

бавілі вольны час — спявалі, танцавалі, дэкламавалі беларускія вершы, ставілі спектаклі. Жылі насычаным духоўным жыццём. Таму з імі цікава сустракацца, ад іх распавядаў атрымліваеш асалоду, духоўнае багацце. Людзі-легенды, яны ў гімназіі атрымалі не толькі добрыя веды, але і авалодалі некалькімі мовамі.

Гады вучобы ў гімназіі засталіся ў іх сэрцах на ўсё жыццё, бо Вільня была кузняй беларускай інтэлігенцыі. Калі пачалася другая сусветная вайна, Мікалай Максімавіч паехаў вучыцца ў Навагрудскую беларускую гімназію.

Памятным быў 1994 год, калі ў Вільні адзначалі 75 гадоў Віленскай беларускай гімназіі. Праходзіла спатканне ў Базыльянскіх мурах, у тым самым памяшканні, дзе былі класы. Прыехалі былыя вучні з Беларусі, Прыбалтыкі, Польшчы. Гэта былі цудоўныя хвіліны ўспамінаў. Тады, даўно, яны былі бедныя, часта галодныя, дрэнна апранутыя, у асноўным вясковыя дзеці, якіх, нягледзячы на цяжкасці, бацькі адправілі ў Вільню вучыцца на роднай мове. “Але гэта былі самыя шчаслівыя гады, — успамінае М. Рулінскі. — У Вільні былі польская, беларуская, руская, літоўская гімназіі. Калі было якое свята, выходзілі гімназісты на вуліцы са сваімі сцягамі. Беларусы з бел-чырвона-белым. Такая радасць, такі стан душы, якія нельга апісаць. Гэта трэба перажыць”.

Вайна. Лёс раскідаў былых гімназістаў і іх настаўнікаў у розныя краіны свету. Але яны да гэтага часу падтрымліваюць сувязі, сустракаюцца, дзеляцца ўспамінамі. Талент сяброўства, якому трэба вучыцца.

Нялёгі лёс у Мікалая Рулінскага. У гады вайны ён з сябрам вывез з акупіраванай Рыгі частку архіва К. Езавітава, каб зберагчы для нашчадкаў. Тады не было страшна, была ўпэўненасць у сваёй справе, ім валодала любоў да Бацькаўшчыны, рабіў усё на карысць Радзімы, хацелася жыць і

не быў патрэбны, яна стала чужой.

Прыехаў у Вільню, уладкаваўся на папяровую фабрыку, на якой працаваў да выхаду на заслужаны адпачынак. У Вільні спаткаў сваю зямлячку з Любчы Кіру Прохараўну, якая каля дзесяці гадоў адбыла ў Краснаярскім краі, куды вывезлі маці з пяццю дзецьмі. Трынаццацігадовая Кіра працавала па 12 гадзін на лясанарыхтоўках. Разам прайшло дзяцінства ў Любчы, аднолькава цяжкі лёс напатаку іх. Пажаніліся, выгавалі дваіх дзяцей — дачку Іру і сына Міраслава, якія сталі медыкамі. Цяпер радуецца поспехам унукаў, якіх у іх чацвёра.

Мікалай Максімавіч да гэтага часу не разбітаваны. Не лічыць патрэбным прыніжацца, аднятага здароўя, маладосці, пакалечанага лёсу не вернеш.

Цяпер Мікалай Максімавіч малое цікавае краявід, піша вершы, любіць глядзець спартыўныя перадачы, калі здароўе дазваляе, бывае на беларускіх імпрэзах, якія ладзяць беларускія Літвы, дзельца ўспамінамі з нашчадкамі, выступае перад вучнямі віленскай беларускай школы.

Кіры Прохараўне споўнілася 70. Мікалаю Максімавічу ў сакавіку спаўняецца 75. Шмат гадоў жыцця прайшло! Што ж у ім было добрага і шчаслівага? Самыя шчаслівыя гады для Мікалая Рулінскага — гады вучобы ў гімназіі. З нецярпеннем чакае вестак ад сяброў. Гляджу на гэтага дзіўнага, цікавага чалавека, і ўспамінаюцца радкі верша:

Яны зыходзяць без
вяртання,
Такія непаўторныя гады,
А мы то думалі калісьці,
Што будзем моладзі
заўжды.

Яму ўжо 75. Але пачуцця гумару ён не губляе, як і аптымізму. А мы Мікалая Рулінскага помнім і паважаем.

НА ЗДЫМКУ: Мікалай РУЛІНСКІ, 1998 год.

Ужо некалькі гадоў доўжыцца наша добрае сяброўства з варшаўскім беларусам Янкам Заброцкім. Восенню, наведваючы Варшаву, не магла не завітаць да Янкі ў ягоны цяперашні офіс па вуліцы Гагарына, 15. Будучы ў гэтым горадзе, заўсёды з сумам думала аб тым, што так і не ўдалося мясцовым беларусам арганізаваць тут нейкі беларускі куточак, куды можна было б прыйсці і пабачыцца са знаёмымі і сябрамі. Беларуская прысутнасць тут паволі страчваецца.

Аднак гэтым разам мой настрой моцна ўзняўся, калі я апынулася ў Цэнтры славянскай прэсы і кнігі па названаму вышэй адрасу. Янка Заброцкі і з’яўляецца яго гасцінным гаспадаром — дырэктарам і ўладальнікам. Многа розных людзей даводзіцца мне сустракаць у сваёй працы, але такіх сапраўдных энтузіястаў, як спадар Янка, сярод іх не так многа. Тым, што многія ствараюць зараз свае прыватныя кнігарні, фірмы, у наш час нікога не здзівіш. А вось каб чалавек за свае грошы ўласнымі сіламі стварыў прыватны,

куды заходзяць як тутэйшыя беларусы, украінцы, расейцы, так і прыезджыя з-за мяжы. Можна ўтульна пасядзець за кубачкам кавы, паглядзець новыя кнігі, паразмаўляць з гаспадаром і наведвальнікамі, падзяліцца навінамі, абмеркаваць тое, што хвалюе. Усіх тут ветліва сустракаюць, дапамагаюць у розных патрэбах. Паклаўшы тут свае дарожныя рэчы, я змагла спакойна хадзіць цэлы дзень па Варшаве. Тут і расклад цяжкікоўці аўтобусаў, можна і пазваніць пры неабходнасці па тэлефоне.

Адным словам, цэнтр сп. Янкі Заброцкага — гэта якраз і ёсць той гасцінны беларускі куточак у Варшаве, якога не хапала ўсім нам. Я была бясконца ўдзячная гэтаму чалавеку, хацелася сказаць яму многа добрых слоў. Але сп. Янка па-беларуску сціплы чалавек, не любіць пахвалы ў свой адрас. Сам ён больш думае пра справу і каб людзям было добра. Клопатаў хапае звыш меры. Найперш фінансавыя. Няпроста трымаць цэнтр за ўласны кошт, даходаў пакуль што няма, усё, што зарабляецца

ДОБРАЯ СПРАВА
ЯНКІ ЗАБРОЦКАГАБЕЛАРУСКІ
АСЯРОДАК
У ВАРШАВЕ

вельмі патрэбны іншым людзям культурны цэнтр, гэта ўжо сам па сабе выдатны факт. Спідар Янка і яго жонка Ганна найперш думаюць пра духоўныя патрэбы людзей. Узялі ў арэнду памяшканне, самі адрамантавалі яго, выпісалі кнігі, газеты, часопісы з Украіны, Расіі і, вядома ж, з Беларусі. Беларускі куток тут багаты: выданні з Беларусі, беларускі эміграцыйны друк, беларускія кніжныя выданні з Польшчы. Самыя прымхлівыя запатрабаваны наведвальнікаў могуць быць задаволены.

Кнігі займаюць асобае месца ў жыцці спадара Янкі, яны, можна сказаць, складаюць яго сэнс. Дваццаць пяць гадоў ён працаваў шэфам рэкламы Цэнтра распаўсюджвання навуковых выданняў Польскай акадэміі навук, а пасля яшчэ дзесяць гадоў — шэфам імпарту. Адным словам, чалавек, прафесійна дасведчаны ў справе працы з кнігаю і яе распаўсюджвання. Спідар Янка мае вышэйшую, але не філалагічную адукацыю. Аднак да філалогіі, асабліва беларускай, адносіны ў яго паважлівыя. Калісьці, на пачатку 70-х гадоў, ён і яго сябра Аляксандр Вярбіцкі нават склалі заяўку, каб стаць завочнікамі беларускай філалогіі ў Варшаўскім універсітэце. Але не былі прыняты, таму і давалася застацца толькі беларусазнаўцам-аматарам.

Цэнтр супрацоўнічае з рознымі бібліятэкамі як у Польшчы, так і ў замежжы. Дзякуючы спадару Заброцкаму, і распаўсюджваецца ў свеце беларуская кніга. Цэнтр мае сталыя кантакты з бібліятэкамі Каталіцкага люблінскага ўніверсітэта, Універсітэта А. Міцкевіча ў Познані, Універсітэта М. Каперніка ў Торуні, Ягелонскага ўніверсітэта ў Кракаве, Сілезскага — у Катавіцах, у Аполе, з Ossolineum у Вроцлаве.

Акрамя распаўсюджвання кніг, цэнтр праводзіць і іншую культурную працу. Тут ладзяць вечарыны, сустрэчы з вядомымі літаратарамі, навукоўцамі, грамадскімі дзеячамі, якраз падчас майго наведвання рыхтавалася сустрэча са знакамітым беларускім дзеячам у Варшаве — Алесем Баршчэўскім. Тут і своеасаблівы грамадскі цэнтр,

ца на продажы кніг, ідзе на патрэбы цэнтра, каб пашырыць яго дзейнасць. Вось ужо і каталог свой пачалі выдаваць, хоць і дарагая справа, але без яго немагчыма распаўсюджаць літаратуру. Каталогі высялаюць усім зацікаўленым установам, яны зараз своеасабліва візітная картка цэнтра.

Яшчэ ў 1994 годзе падчас сваёй паездкі ў ЗША і Канаду я пачала цікавіцца пытаннямі забеспячэння замежных бібліятэк беларускімі выданнямі. Вядома ж, першае знаёмства пачалося з Нью-Йоркскай публічнай бібліятэкі, дзе працавалі Зора і Вітаўт Кіпелі. Дзякуючы ім, у гэтай бібліятэцы сфарміраваны добры беларускі раздзел. Далей знаёмства працягвалася ў публічных бібліятэках у Кліўлендзе, Чыкага, ва ўніверсітэцкай бібліятэцы ў Торонта. А там сітуацыя была ўжо іншая. На паліцах ляжалі толькі беларускія кніжкі савецкага часу, далёка не лепшыя. Новых кніг амаль зусім не было. Беларускі раздзел выглядаў многімі бядней, чым украінскія і рускія. Ніхто з Беларусі, каму гэта належыць па службовых абавязках, не паклапаціўся, каб беларуская кніжка пайшла ў свет. А мы ведаем, які сапраўдны кніжны бум адбыўся ў Беларусі за апошнія дзесяці гадоў, як многа выйшла цудоўных нацыянальных выданняў. Яны патрэбныя ў бібліятэках іншых краін, цікавасць да беларускай кнігі ёсць, але няма сапраўднай зацікаўленасці з нашага боку.

У гэтай сітуацыі праца Янкі Заброцкага і яго цэнтра ўяўляецца мне асабліва важнай і патрэбнай. Ён працуе за нашу беларускую дзяржаву, разумее, што неабходна больш даваць інфармацыі пра Беларусь у свеце. Згуртаванне “Бацькаўшчына” разам са спадаром Заброцкім некалькі гадоў вяло працу па забеспячэнні беларускімі выданнямі бібліятэк Польшчы, і цяпер мы таксама ганарымся, што далучыліся да гэтай неабходнай справы.

Цэнтр павінен жыць, ён патрэбны людзям.

Ганна СУРМАЧ,
старшыня Рады ЗЭС
“Бацькаўшчына”.

У ДЗЯРЖКАМІТЭЦЕ ПА СПРАВАХ РЭЛІГІІ
І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦЕЎНАРАДА ПА ПРАГРАМЕ
«БЕЛАРУСЫ Ё СВЕЦЕ»

Адбылася нарада па абмеркаванні дзяржаўнай праграмы «Беларусы ў свеце». У ёй прынялі ўдзел прадстаўнікі многіх міністэрстваў, культурна-асветных устаноў, грамадскіх арганізацый: «Бацькаўшчына», «Радзіма», Таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. На нарадзе была падсумавана праца з беларусамі замежжа за мінулы год, абмеркаваны сумесны план дзейнасці на бягучы год з улікам прапаноў беларускіх арганізацый у замежжы. Кіраўніцтвам камітэта былі выкладзены асноўныя прыярытэты накірунку ў сістэме супрацоўніцтва з суайчыннікамі. Гэта падпісанне міжрадавых пагадненняў аб падтрымцы беларусаў замежжа (на сённяшні дзень такое пагадненне ўжо падпісана з Малдовай, рыхтуюцца праекты дагавораў з Украінай, Літвой і Расіяй). Гэта стварэнне культурных цэнтраў, помнікаў беларускім дзеячам гісторыі і культуры, развіццё беларускамоўных школ у замежжы, прадаўжэнне працы над энцыклапедычным даведнікам «Беларусы ў свеце», распрацоўка «Закона аб суайчынніках, якія пражываюць за мяжой», правядзенне навуковых канферэнцый. Вялікую ўвагу плануецца ўдзяліць інфармацыйнаму забеспячэнню, у тым ліку з выкарыстаннем электронных сродкаў сувязі.

Удзельнікі нарады выказалі ўдзячнасць камітэту за арганізацыю сустрэчы, патрэбнай для далейшай сумеснай працы з суайчыннікамі замежжа.

Ніна ПЕТУХОВА.

1998-мы — ГОД АДАМА МІЦКЕВІЧА

Туганавіцкі парквы комплекс, што на мяжы Баранавіцкага і Карэліцкага раёнаў, створаны ў другой палове XVIII стагоддзя. Ён акружаў сядзібныя пабудовы маёнтка Туганавічы. У XIX стагоддзі сядзіба перайшла да памешчыкаў Верашчакаў. Менавіта да свайго сябра па Навагрудскай дамінканскай школе Міхала Верашчака часта прыязджаў Адам Міцкевіч. Гавораць, што ў ліпавай альтанцы, што захавалася да гэтага часу, ён любіў бавіць час з Марыляй Верашчака. З паркам звязаны і паўстанцкі рух Кастуся Каліноўскага, тут знаходзілася майстэрня па вытворчасці зброі.

Цяпер гэтае найпрыгажэйшае месца, можна сказаць, у запустэлі. Парк зарос дрэвамі-самасейкамі, летам з-за крапівы і броду можна прайсці толькі па асобных яго сцэжках. Пакуль раўнадушны да гэтага гістарычнага месца Баранавіцкі райвыканком: нават невялікую суму грошай не змаглі выдзеліць для наглядчыка-прыбіральшчыка...

НА ЗДЫМКУ: дуб-двайнік у Туганавіцкім парку, што ахоўваецца дзяржавай. Але да яго можна прабрацца толькі зімой.

Фота Рамана КАБЯКА.

НАТАТКІ КРАЯЗНАЎЦЫ

За белым гаем
Вёска Березьянка
На ўсю акругу песнямі гула,
Выданніцамі славлася...
Зябнуць
З часоў вайны
Сады —
У вёсцы,
Што без людзей,
Без песень,
Без жылга...
Падмуркі
Муравой пазарасталі,
Панура вецер
Па хмызах ідзе.
Ён не забыў,
Як воблак шугалі
Гарачым крыкам
Матак і дзяцей...
Трапечца ў святле
І той заранак,
Калі зырчэлі болем камяны...
Ды гэта шчэ не ўсё:
Дзесяткі пахаванак
Шукалі тую вёсачку
З вайны.
Паперыны шукалі свой парог,
Чакалі ўдоў, чакалі мацярынок.
Ды не было чуваць у вёсцы

плачу...
Зноў Березьянку ў снах
юначых бачу.

Апошняя па часе публікацыя гэтага верша Алеся Пісарыка — у кнізе

най Зацітавай Слабадзе), гавораць пра каржакаватую бярозу:
— Чачотка... А ці будзем вапіць гэтую чачотку?... А хіба ж справішся ты пасля з такою ўпартаю чачоткай?..

Яшчэ адна, колгасаўская, ваколіца, суседзіца Зацітавай Слабады — Падбярэжжа. Зазірнём і ў гэтую вёсачку, што сустракае пасажыраў па дарозе шасейнай на Мінск альбо, наадварот, — у Бабруйск, Гомель. Што датычыць назвы, паходжання назвы, то тут выяўляецца свайго роду арыенцізм. Месца ля берага. Недалёка ад Падбярэжжа — Свіслач. Пра Падбярэжжа — аднайменны верш Якуба Коласа, надрукаваны ў газеце «Літаратура і мастацтва». Падбярэжжа пазт успамінаў у пісьмах да Петруся Глебкі, да І. Ю. Міцкевіча, у дзённіку «Кніга Ташкенцага быцця», у сшытку запісаў апошняга свайго часу «На схіле дзён». Тут, у Падбярэжжы, Колас адпачываў, з падбярэжцамі пухавіцкімі сябраваў. Вось радкі з верша «Падбярэжжа», прысвечанага Пятру Глеб-ку:

Прыгадаем, Пятро, тыя межы,
Па якіх нашы ногі хадзілі.
Жыў і ты, жыў і я
У Падбярэжжы,
І былі мы тады яшчэ ў сіле,
Час і хату, і грушу змітэжыў,
А якія былі санжыжкі!

ЗА ЦІТАЎКАЮ — СЛАБАДА

«Журба вярціні» (Мінск, «Беларускі кнігазбор», 1997 год). Значыць, памяць пра Березьянку жыве і цяпер, болей як праз паўстагоддзя пасля трагедыі.

Березьянка нагадала і пра цікавыя асаблівасці, знаходкі ў мове жыхароў Зацітавай Слабады. Наступныя абразкі захаваліся ў маёй памяці дзякуючы таму, што бацька — Мікалай Мікалаевіч Карлюкевіч, карэнны слабадчанін, перадаў мне гэтыя выключныя, з касмічнай энергетыкай слоўцы. Услухайцеся... Сапраўдныя словы-пазмы, словы-сімфоніі, у якіх вобраз бярозы ўвасобіў гаму гукаў, палітру фарбаў, адценні, колеры, непаўторнае характэрна і самога дрэва, і людскога ўяўлення пра яго. Як вась гэтае... Помніцца, было гэта на Барчаку, у лесе, кіламетры са два ад Зацітавай Слабады. Зіма. Пачатак лютага. Утрох ці ўчатырох выбраліся па дрывы. І мне, малечы, знайшлася работа. Сукі абсякаю, цераблю. Выбіраючы, што зваліць з пня, дарослыя не надта звяжваюць на таўшчыню. Не канём жа вывозіць. Дарога побач, то ж пройдуць і машына, і трактар. Стаміліся. Бацька, сцакаўшы, пакуль абцерабілі паваленую елку, распівавалі яе, кліча перадыхнуць:

— Сапніце, хлопцы...

Разагрэліся, горача, бы ўвесну. Следам за пыхценнем папяросты — развагі, згадкі, анекдоты. Але без непрыстойшчыны, без матаў. Лес патрабуе чысціні, светлых, прыстойных паводзін. Адпачылі крыху. Бацька выбірае, што далей співаць, паваліць. Паказвае на тоўстую бярозу:

— Пшанічныя дрывы.

І болей — ніякіх тлумачэнняў. Быццам нам усё і так зразумела. А з бярозы і сапраўды дрывы павінны атрымацца пшанічныя. І гарэць будуць добра. Як высахнуць, то і без трэсак у печы распаліш. І жар ад такіх паленцаў пад усё добрым здаецца: і скварку падсмажыць, і мачанку згатаваць, і бліны спячы... А пасля і бурачкі, і смажонікі, і фасолію, і бабку, спывам, усё ў чыгунку ў печ стаў, — і нішто не падгарыць, не перасмажыцца. З такімі дрывамі ніякіх табе, гаспадыні, турбот. Асабліва, калі яшчэ на падворку ў вярсеце паляжаць з год, а то і болей, пасохнуць.

Бялюткія, чысцюткія, спорныя, дарагія, ёмка дравы. Такія не часта, не ўсюды. На такіх пашчэцінах. Нібы на святы булак напаялі. Пшанічны хлеб... Пшанічныя дрывы...

І іншае слова — чачотка — таксама з лесу прывезена. Танец?.. Чачотка... Дробныя перастукі... Што ж у гэтым «стэпе» беларускага?.. Іншая справа — «Лявоніха», «Таўкачыкі», «Верабей», «Мяцеліца», «Юрка»...

Ды толькі ўсё ж нешта ёсць, бо толькі ў нас, на Беларусі (а дакладней — чуў толькі дома, у род-

Заканчэнне.

Пачатак у №№ 4—6.

Іншы вобраз цяпер

Падбярэжжа —
Не пазнаць падбярэжскай
палянкі.

Я не бачыў пышнейшай адзежы
і убранства лугоў, зеляніны,
Апроч той, што цвіла
ў Падбярэжжы,
Уздоўж Свіслацкай

мірнай даліны!
Нас хілілі дубовыя вежы,
Свіслач рыбаў нас
шчодра дарыла.

Эх, Пятро, мой Пятро!

Падбярэжжа
Прыгадаць мне сягоння так міла!

Расказаўшы пра панадсвіслацкія вёскі-суседзіцы Зацітавай Слабады, азірнемся ў іншы бок. Туды, дзе раскіданы асноўныя палеткі сённяшняга колгаса імя Чапаева.

Грабаўе яшчэ на памяці слабадскіх жыхароў. А фактычна Грабаўе — з вёсак ужо зніклых... На Пухавіччыне Чарнобыль не нішчыў мястэчак і вёсак. Наадварот — прытулак свайго пухавіцкіх мясцінах пасля чарнобыльскай бяды знайшлі перасяленцы «з зоны». Ды ўсё адно знікаюць і ў гэтым куточку Беларусі вёсачкі. Знікаюць, не пакідаючы ніякіх слядоў. Тапанімісты не разгадалі яшчэ іх назвы. У энцыклапедыях няма пра іх артыкулаў. Добра, калі каторую з памёршых вёсак згадала раз ці два «раёнка», то застанеца тады радок-сведчанне, радок-памяць. Тое ж і з Грабаўем, што калісьці існавала, жыло звычайным вясковым жыццём у Пухавіцкім сельсавеце, у прасторы паміж цэнтральнай сядзібай колгаса імя Чапаева Зацітавай Слабады і вёскай Раўчак. Жыхары ўжо Зацітавай Слабады расказваюць: некалі ў голае поле палізу лесу прыехаў звычайны чалавек — з прозвішчам Грабоўскі. Пачаў будавацца, хутар сабе ладзіць, сад садзіць. Кажуць, што і пасля рэвалюцыі яшчэ толькі адна сядзіба Грабоўскіх тут і была. Насыпаў Грабоўскі паціху дарогу ад свайго хутара да Раўчак (усё ж там вёска, некалі цэнтр). Пасля да Грабоўскіх падсяліліся Белавусавы. І яшчэ нехта, і яшчэ нехта. Людзям працавітым, неспакойным даспадобы былі гэтыя мясціны. Зараз той вугал лесу, што падыходзіць да колішняга Грабаўя, а другім канцом навідавоку ў Зацітавай Слабады, як быццам і без назвы, вугал Старынікі. Сама ж Старынікі — ёмісты лясны масіў. А раней гэты вугал быў тэрыторыяй заўважнай і адасобленай. Найперш па назве — Грабаўскі лес. А што ў прамежку паміж хвойнікам і полем, што парасло кустоўям і апешнікам, — усё гэта яшчэ гадоў пятнаццаць назад Грабаўскімі лажкамі звалі. Першы Грабаўскі лажок, другі, трэці... Арыенціры для грыбнікоў, для колгасных трактарыстаў, для пастухоў. Поле — Вялікае Поле. Тут грабаўскім было раздолле: жыта сей, грэчку сей, бульбу садзі. Толькі паспявай абраб-

пяць... Відаць, сяпянам з Грабаўя крыху зайздросцілі ў навакольных вёсках. Таму ж, пэўна, і казалі іншы раз, што невялікім ураджай будзе, што збавына раней тэрміну пасохне, ківалі ў бок шчаслічухаў: «А ў Грабаўі дождж ідзе...» Ужо шмат пазней, калі ў вёсачцы пры лесе засталася ўсяго некалькі хат, старыя людзі самаіранічна, з болем, што губляецца колішняя маладосць і маладосць іх вялікіх паселішчаў, казалі і такое: «А што там у цемні сядзець без вяселля і радасці. Пойдзем воль у Грабаўе на танцы...» А тады, перад калгасамі, заможнае грабаўскае жыццё пачало раскідвацца. Белавусавых, Іпкевічаў раскулачылі. Колгас (а тады ўвайшло Грабаўе ў раўчакі «Ураджайны край») пазабіраў хаты, лепшыя хаты лепшых гаспадароў. Зрабілі з беднаты адну брыгаду — так і жылі да вайны. А як прыйшлі немцы, той-сёй вярнуўся ў Грабаўе. І, лічы, уся вёсачка — мужчынская яе палова — паддалася ў паліцью. Служылі ў Пухавічах. Пазаймалі і чужыя хаты. А ў сорок чацвёртым з немцамі ўцякалі. Ужо з Германія іх павярталі. А Грабаўе жыло яшчэ пасля вайны. Праўда, распалася брыгада. На працу хадзілі на Раўчак — на ферму, палыводствам займаліся. Пазней «Ураджайны край» уліўся ў колгас імя Чапаева. А людзі патроху з Грабаўя раз'язджаліся: і ў Баравую (і яна сёння вымірала б, калі б не дачнікі), і ў Пухавічы, і ў Маркаўшчызна, што бліжэй да шашы, і на Раўчак. Новая бяда падсту-

піла да Грабаўя: вайскоўцы вакол вёскі палігон наладзілі. Танкі, палаткі, траншэі, што апырэзвалі і поле, і лес, нібыта ў вайну. Заняткі, вучэнні, у лесе — машыны, ахова. Часам боязна было і па грыбы схадзіць. Так і разбегліся ўсе з Грабаўя. Хаты хто вывез, хто прадаў на вываз. Спачатку адметным следам заставаліся багатыя на яблыкі, грушы, слівы сады. Цяпер і іх аблічча, іх прыналежнасці да вёскі не бачна. Як не бачна і следу грабаўскага.

Маркаўшчызна. У даведніках чамусьці яе падаюць як Маркаўшчыню. Хаця, відавочна, адна літара істотна мяняе характар, сутнасць тапоніма, назвы. У Маркаўшчызна пяхучая гісторыя. Перад вайной палізу яе быў дом адпачынку. Мясціны тут, на беразе Цітаўкі, і сапраўды досыць прывабныя, прыцягальныя. Але ж з гэтымі мясцінамі звязана і найстрашнейшая трагедыя. Маё пакаленне яшчэ ведае пра яе, чула пра Папову Горку, што палізу. А вась у сённяшняй мясцовай дзятвы пытаюся пра Папову Горку, у адказ — недаўменне. Маўляў, чаму ж не ведаць выдатнае месца для лыжных прагулак. Здарэецца, што на горцы, побач з ляском, праводзіцца ўзімку спартоўны пажыццёвы і ўсё. А якраз жа тут, у прыхаваным ляском і часам кар'еры, захаваны ахвяры верасня 1941 года. Гэта адно з першых месцаў масавых расстрэлаў мірных жыхароў на беларускай зямлі. Вось прыклад, які б не грэх гісторыкам ва ўсё падручнікі ўвесці. Асабліва побач з тымі новаўведзенымі тэзісамі, высновамі, калі юнага чытача, вучня стараюцца пераканаць, што пачатак фашысцкім масавым рэпрэсіям паклала ўзнікненне партызанскага супраціўлення. У верасні, калі гітлераўцы разам з паліцаямі акружылі мястэчка (тады напалову яўрэйскае) Пухавічы, партызаны яшчэ толькі невялікімі групкамі ў лесе хаваліся, зброю збіралі. А немцы ўжо паспешліва выганялі з дамоў яўрэйскай сем'і. Напачатку ўсіх сабралі ў былым доме адпачынку ля Маркаўшчыны. Людзей некалькі дзён не кармілі, нават вады не давалі. Многія гублялі розум, канчалі жыццё самагубствам. Калі хто з блізкіх вёсак Блонь, Зацітава Слабада, з самой Маркаўшчыны, з саміх Пухавіч спрабаваў перадаць вязням кавалак хлеба, нават наблізіцца да пабудовы, якія ў імгненне вока ператварыліся ў гета, фашысты ладзілі самае страшнае, што можна ўявіць. А пасля калону вязняў вывезлі з дому адпачынку, з гэта, павалі да Паповай Горкі. Людзей скідалі ў роў, немаўлят кідалі жывымі, відаць, эканомілі патроны...

Такая вась гісторыя ў ваколіц Зацітавай Слабады.

Такая вась гісторыя ў Зацітавай Слабады.

Алеся КАРЛЮКЕВІЧ.

УСПАМІНАЙМА ПРА ІХ!

ПАЭТЫЧНАЯ ЗОРКА ЕЎДАКІІ ЛОСЬ

Слава была крылатай, характэрна жаночае пераможнае. Жыццё абядала ўсё, чаго толькі можа пажадаць жанчына...

**Мой князь Алег
Мой княжыч Дзмітрый,
А я — княгіня Еўдакея...**

У такім арэоле прамільгнула паэтычная зорка Еўдакіі Лось. І згасла — у самым зеніце.

Лірыка Еўдакіі Лось не была пакаёвай лірыкай з уздыхамі і млявымі — у гліняных вазонах — кветкамі. Яе вытокі пачыналіся з любові і адданасці — найперш — свайму народу, роднай беларускай зямлі, Радзіме.

**Ах, Беларусь, мая ты доля,
Мая сляза і пацалунак,
Маё рунеючае поле,
Мой песнямі набіты**

клунак.

**Імя тваё дае мне сілы,
Хоць не хвалюся я табою —
Як пацалункам самым**

мільым,

Як самай горкаю слязою.

Такі выток быў, так лілася паэтычная ручаіна праз старонкі самай першай кніжкі Еўдакіі Лось "Людзі добрыя".

Хто ж яны былі — тыя людзі? А ўсё нашы добрыя знаёмыя. І партызан, які аддаў жыццё за волю і шчасце роднае зямлі. І салігорскі шахцёр, што спусціўся ў шахту, каб здабыць і адарыць багаццем яе палеткі. І маладая маці, што схілілася над калыскай свайго першынца-пушаняці і гушкае-спявае яму на сон калыханку.

Прыпамінаю, як некалі (Божа, як усё мінаецца!) у нашым лясным ДOME творчасці Каралішчавічы — яшчэ Дуся Лось была маладой пачынаючай паэт-

кай — як усхвалявана і захопленна чытаў яе паэтычную падборку — толькі з газетнай паласы "ЛіМ"а — славыты наш крытык Рыгор Бярозкін. Гэта было шчасце назіраць і чуць, як адзін талент радуецца і цешыцца другім талентам.

Еўдакіі Лось — праз усё яе творчае жыццё — пісалася лёгка і плённа ("Сёння зранку напісала кошык вершаў", — смеючыся, казала яна ў тых жа грыбных лясных Каралішчавічах). Таму і нараджаліся адна за другой новыя кнігі. Адна за другой...

Шчасліваю здольнасць меў, можа, і не заўсёды роўны голас, безумоўна, адметнага самабытнага даравання Еўдакіі Лось. Ён здольны быў "высцякаць іскру", крапаць людскія сэрцы. На гэтай шчымлівай ноне ён і абарваўся...

**За пікамі густога частаколу,
За слепатою бальнічнага**

акна

**Шчымліваю сваю адкрыла
школу**

**Далёкая, далёкая вясна.
Я вобраз дарагі яе маюю
У трохі хмельным**

**ад лякарстваў сне.
Адзінае дыктатаркі, якую
Жывое сэрца хваліць —**

не кляне...

**Адзінае, далёкая, як горад,
За агароджай дыхае яна!..
Пішу ёй ліст балючы, ды**

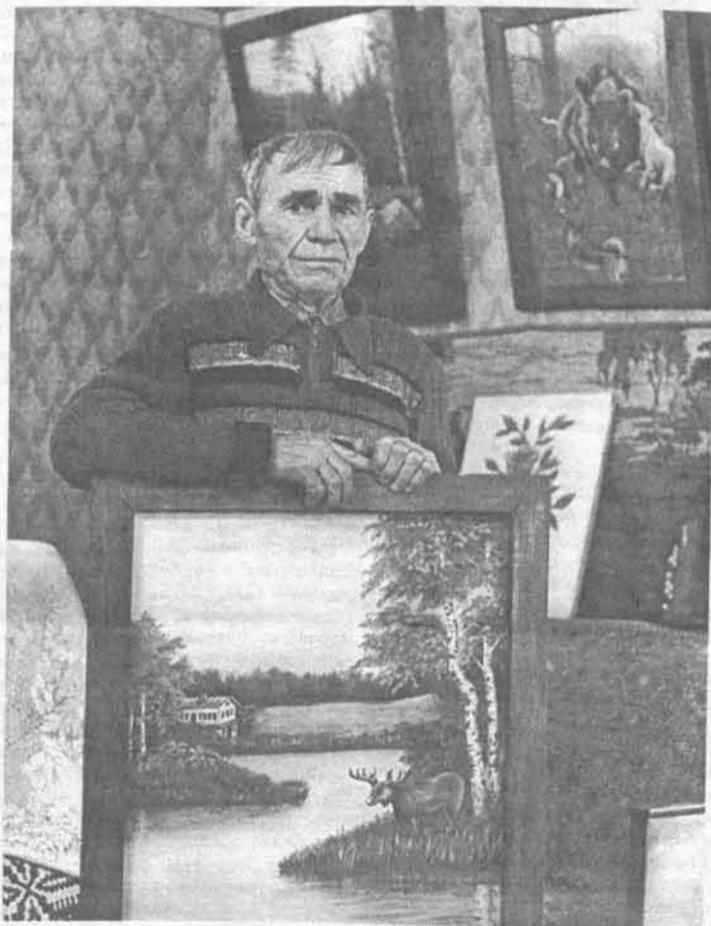
не хворы,

За шыбамі высокага акна...

...Паэты найчасцей паміраюць маладымі... Еўдакія Лось пражыла няпоўных сорак васьмю год. Немагчыма ўявіць яе сямідзесяцігадовай.

Алена ВАСІЛЕВІЧ.

МАСТАК-САМАВУК З ОРЦАЎ

Сяргей Волкаў жыве ў вёсцы Орцы Мёрскага раёна. Вёска малаўнічкая раскінулася ўздоўж берага аднайменнага возера. Месцы тут надвычай прыгожыя і мілья сэрцу. Яны крыніца творчага натхнення самадзейнага мастака. Умее Сяргей Сямёнавіч павойму ўбачыць і перадаць у карцінах прыгажосць роднага краю. І няхай часам не хапае яго работам прафесіяналізму, але цяпла і любові да родных мясцін нельга ў іх не заўважыць.

НА ЗДЫМКУ: самадзейны мастак з вёскі Орцы Сяргей ВОЛКАЎ.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

(Працяг.
Пачатак на 1-й стар.).

Парфіяновіч, актыўны ўдзельнік паўстання, сумна вядомы тым, што пасля свайго арышту не ўтрымаўся — выдаў Кастуся Каліноўскага, назваў яго апошні псеўданім і месца, дзе шукаць героя. У паўстанцкай чамарцы ў верхнім правым рагу стаіць Аўрэлій Бардскі (у зборніку неадкладна — Барскі), маладзейшы калега Каліноўскага з Пецярбургскага ўніверсітэта...

У выніку мэтанакіраваных пошукаў удалося высветліць грамадскі статус і нават жыццёвыя пуцявіны яшчэ некаторых асоб са здымка.

Першы злева ў другім радзе — невысокі бландзін у студэнцкай, здаецца, тужурцы. Светлыя вочы праменяцца. Пад ледзь прыкметнымі вусікамі лёгкая ўсмешка. У зборніку "Рэволюцыйны пад'ём..." ён пазначаны як Битов. Тыпова руская форма прозвішча. У па-

сылка на справу № 712 за 1863 год. Іншыя Бішафаў або асоб з блізкімі прозвішчамі ў Алфавіце, ды і ўвогуле ў прагледжаных разнастайных архіўных лоцыях, не знайшлося.

Звернемся да самой справы № 712, балазе яна захавалася, збераглася ў поўным выглядзе да нашага часу. Там ёсць паказанні Карла Бішафа. Яму, паводле ўласных слоў, 21 год. Нарадзіўся ў Мінску. Бацька Эдуард Бішаф, сталы мінскі жыхар, прыбыў у Расію 27 гадоў таму. Карл скончыў вядомую на Беларусі і не толькі на Беларусі Слуцкую кальвінскую гімназію, вучыўся ў Пецярбургскім універсітэце, дзе вучобу не завяршыў з прычыны закрыцця ўніверсітэта (як мы ведаем, універсітэт закрываўся ўвосень 1861 года ў сувязі са студэнцкімі хваляваннямі). Апынуўшыся за парогам альма-матэр, Бішаф без справы не бадзяўся — служыў гу-

парукі бацьку і пастару горада Мінска, і з гэтым пакончыць.

Тут якраз у выніку энергічных дзеянняў знакамітага жандара Лосева была раскрыта мінская рэвалюцыйная арганізацыя, робяцца шматлікія арышты ў яе структурах, ператрасаюцца сямейныя архівы. Пры вобыхах знайшліся пісьмы, якія кампраметавалі Бішафа, давалі ў рукі ўлад дадатковы матэрыял супраць яго. Пісьмы адносіліся да прыезднага паўстання, калі праз Мінск везлі некуды далёка — часцей за Урал — палітычных арыштантаў — удзельнікаў вызваленчага руху ў Польшчы. Мінчане шчыра спачувалі пакутнікам, як маглі, апекаваліся імі. Вядома, шмат энергіі аддавала гэтай дачка Дуніна-Марцінкевіча Каміла, таксама знятая на гэтым здымку (між іншым, адзіная на ім жанчына).

Вось ліст ад 25 чэрвеня 1862 года, пасланы Бішафам з Гапо-

ЧАЦВЁРА СА СТАРОГА ЗДЫМКА

казальніку імёнаў у канцы зборніка чамусьці дабавілася яшчэ адна літарка — Битовт, прозвішча загучала некай памясцоваму, нібы нават з нейкім старадаўнім літоўскім або літвінскім адценнем. Але фатограф Прушынскі назваў яго зусім інакш — па-за межаму: Бишоф.

Мы правялі адпаведную разведку ў архівах Вільні і Мінска і цяпер можам зусім пэўна сказаць, што больш дакладным у даным выпадку быў сам фатограф.

Не будзем гаварыць, што давалася нямала пакорпацца ў старых паперах, перагарнуць не адзін дзесятак пыльных падшывак, сотні старонак, спісаных часам не лепшымі пісарскімі почыркамі. Падмогай была ранейшая "загартоўка" ў такой працы.

Першую падказку даў, вывеў на след архіўны Алфавіт асоб, датычных ("прыкосновенных") да спраў Палітычнага аддзялення канцылярыі віленскага генерал-губернатора. Некалі на практыкаванні ў такіх рэчах чыноўнікі зрабілі гэты адмысловы штрафны кандуіт для сваёй зручнасці. Цяпер, калі прайшло ўжо шмат гадоў, ім карыстаюцца следпытны мінусчыны — гісторыкі. Ёсць там і патрэбнае нам прозвішча: 23-гадовы Карл Бішаф, прускі падданы, евангеліка-рэфармацкага веравызнання, былы студэнт Пецярбургскага ўніверсітэта, вінаваты "в нахождении в шайке мятежников в Минской губернии и в давних враждебных чувствах [к] правительству, выраженных в перехваченных письмах". Адседзеў, як сказана ў адвядзенай графе, 6 месяцаў у Дзінабургскай крэпасці. І спа-

вернёрам у памешчыкаў у Сенненскім павеце. У "мяцежніцкай шайцы" знаходзіўся з 28 красавіка да 7 мая 1863 года. Быў насільна (гэтая акалічнасць у паказаннях акцэнтавалася) узяты ў паўстанцы кіраўніком сенненскіх інсургентаў Жаброўскім і дабравольна (зноў сэнсавы акцэнт) здаўся ўладам пасля разбіцця пад Падбярэзем аб'яднанага атрада барысаўскіх і магілёўска-сенненскіх паўстанцаў.

Просценная па сутнасці справа ўскладнялася хіба межным падданствам вязня. Абвастраць адносіны з Прусіяй ніяк не выпадала. Прусакі ўжо насцярожана заварушыліся, гатовыя, калі што якое, заступіцца за свайго суродзіча. У жніўні 1863 года да царскіх уладаў звярнуўся прускі павераны ў Пецярбург з просьбай паскорыць справу Бішафа (Bischoff), які знаходзіўся тады ў барысаўскай турме.

У снежны часовы ваенны губернатар Мінскай губерні пераслаў гэтую справу, атрыманую з Барысава, у Вільню вышэйшаму начальству. Мураўёў-вешальнік адразу ж загадаў даставіць у Вільню і самога Бішафа. Ім мусіў заняцца віленскі губернатар Панюцін, якому "дадзена асаблівае распараджэнне". Мураўёў разлічваў, відаць, на замежны вопыт Панюціна, набывы ім падчас паходу ў Аўстрыю ў 1849 годзе, пра што нагадвалі яго экзатычныя габсбургскія ўзнагароды. 16 студзеня 1864 года Панюцін асабіста дапытаў Бішафа. Уражанне ў яго склалася на карысць хлопца. Паколькі той ужо адседзеў 8 месяцаў за кратамі, меркавалася выпусціць яго на волю, аддаўшы на

навічаў. Цяпер гэты Крупскі раён, а тады — Сенненскі павет. Дарэчы, тут непадалёку і Шчаўры, дзе жылі блізкія сябры Дуніна-Марцінкевіча. Не выключана, пісьменнік і памог Бішафу ўладкавацца губернёрам на Сенненшчыне. Хаця, зрэшты, былі ў таго і іншыя сувязі. Тэкст ліста на рускай мове — не лепшы канцылярскі пераклад царскіх чыноўнікаў. Размова ў ім пра зняволеных, якіх правозілі на ўсход тракам Мінск-Барысаў-Крупкі-Талачын-Орша і гэтак далей. Дык вось Бішаф паведамляў: "Здесь напротив все везут и везут, в последней партии их было 11 и между ними помещик (у арыгінале, відаць, слова obywatel, якое можна чытаць як "грамадзянін") Адольф Малиновский, женатый на дочери генерала Дембинского, который говорил, что генерал недавно умер. О! Ежели это правда, то как же мы должны сильно над собой трудиться, чтобы отвагой и мужеством хотя бы отчасти заменить недостаток способных и благородных наших полководцев. Был здесь присланный из Минска жандарм Шатлев для взятия Константина Роговского, но это ему не удалось. В Борисове искал он также и меня. Один борисовский офицер Беляев донес, что я перодевался, носил пищу (взятым. — Г. К.) и какие-то письма..."

Генадзь КІСЯЛЁЎ.

НА ЗДЫМКУ: В. ДУНІН-МАРЦІНКЕВІЧ з дачкой КАМІЛАЙ з групай мінчан, удзельнікаў вызваленчага руху. Пачатак 1863 года.

Фота А. ПРУШЫНСКАГА.

(Працяг будзе).

ЮБІЛЕЙ ДРАМАТУРГА

Своеасаблівай творчай справаздачай стаў вечар з нагоды 50-годдзя беларускага драматурга, пісьменніка, кіраўніка гомельскай абласной пісьменніцкай арганізацыі Васіля ТКАЧОВА (на здымку ў цэнтры). У выкананні акцёраў гомельскага драматычнага, рагачоўскага народнага і студэнцкага Гомельскага ўніверсітэта тэатраў былі паказаны ўрыўкі са спектакляў па п'есах В. Ткачова, прагучалі яго гумарэскі, маналогі. А дэкарацыя на сцэне была вясковая хата з апошняга спектакля "Усміхаўся месяц белай вішні..."

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛНА.

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

мым вялікім шчасцем у сваім жыцці і адным з яго парадоксаў. Усё ж такі ў нас больш прывычна з'ява, калі жонка сваёй штодзённай хатняй працай, поўнай дробязных клопатаў, забяспечвае мужчыне магчымасць рабіць навуковую кар'еру. У гэтай жа сям'і ўсё дзялілася парову. І сёння Іна Дзмітрыеўна не перастае паўтараць: "Толькі дзякуючы свайму мужу і сваім бацькам, я здолела дасягнуць таго, што сёння маю, толькі дзякуючы ім".

З паступленнем у аспірантуру пачаліся бяссонныя ночы і паездкі з напрацаваным такімі начамі матэрыялам у Маскву да навуковага кіраўніка. Ён, слынны прафесар, доктар мастацтвазнаўства Аляксееў, чамусьці згадзіўся кіраваць яе дысертацыяй, што Іна Дзмітрыеўна расцэньвае зноў жа як адзін з самых дзіўных парадоксаў. Бо надта ж многа было канкурэнтаў з ліку сталічных маскоўскіх прэтэндэнтаў, сярод якіх маладая сціпная жанчына з Беларусі здавалася зусім непрыкметнай. Але прафесар паверыў у яе, і яна была яму ўдзячна за гэта. Праўда, тэму прыйшлося абраць зусім іншую, не такую, як хацелася: у той час якраз выйшла ўрадавая пастанова, паводле якой аспіранты з саюзных рэспублік павінны былі займацца даследаваннямі, звязанымі толькі з нацыянальнай культуры, а дакладней, прафесійнай культуры савецкага часу. Так і стаў тэмай яе даследаванняў беларускі фартэп'яны канцэрт. Дысертацыю абараніла паспяхова, але гэта не было сваё.

А потым здарылася так, што лёс звёў яе дзіўным чынам з людзьмі, якія ў той час узнімалі своеасабліваю цаліну ў беларускай навуцы: пачыналася навуковае асваенне беларускай традыцыйнай культуры. Акадэмія навук ладзіла першыя фальклорныя і этнаграфічныя экспедыцыі, у час якіх вывучалася аўтэнтычная спеўная культура. І нека ў размове Віктар Елатаў, тагачасны загадчык кафедры, прапанаваў: "А чаму б і табе не заняцца такой галіной, як традыцыйныя музычныя інструменты Беларусі, гэта ж зусім не даследаваная сфера". Спачатку прапанава падалася такой дзіўнай, што стала нават смешна. Яна, піяністка, будзе збіраць і вывучаць нейкія свістулькі! Але, паразмаўляўшы з калегамі, пачытаўшы тое-сёе, паназіраўшы за працай фалькларыстаў, вырасла пачаць у першую экспедыцыю. І вось разам з Зінаідай Мажэйка і Тамарай Варфаламеявай упершыню апынулася на Палесці.

Першая экспедыцыя цалкам перавярнула яе жыццё. "Я нікога не разумела тады, — успамінае Іна Дзмітрыеўна, — ні гэтай мовы, бо там быў асаблівы ўнікальны палескі дыялект, ні ўсіх гэтых дыфтонгаў і іншых мудрагелістасцяў, я не ведала, як запісваць і пра што пытацца, але мяне ўразілі людзі! Тыя людзі, якія спявалі і гралі для нас. Само сабою, што аніякай музычнай адукацыі ў іх не было, яны ж простыя вясковцы, але якія яны былі таленавітыя, музычныя, п'явучыя. І галоўнае, што мяне ўзрушыла, — як натуральна яны самавыяўляюцца ў мастацтве, у песні. Песня і яны — гэ-

та нешта адзінае, гэта такая арганічная з'ява. Упершыню я адчула, што такое сапраўднае народнае светаадчуванне праз песню, праз эмацыянальныя адносіны. І зразумела, што павінна спасцігнуць усю гэтую філасофію, гэтую прыгажосць, увесь гэты невядомы для мяне свет аўтэнтычнага мастацтва. Вось так і "прыкіпела" да фальклору на ўсё астатняе жыццё".

Што ж тычыцца музычных інструментаў, дык ужо ў час першых экспедыцый Іна Дзмітрыеўна са здзіўленнем высветліла, што іх на Беларусі вялікае мноства. Яны бытавалі не толькі ў асяроддзі пастухоў, гучалі не толькі на вяселлях. Усё жыццё беларуса было менавіта працяг гукамі цымбалаў, дудкі, жалейкі, чароткі, скрыпкі, акарыны, званкоў, паляўнічых рагоў і труб, разлівістых гармонікаў і іншых традыцыйных інструментаў. А

ШЧАСЛІВЫ ЛЁС, САТКАНЫ З ПАРАДОКСАЎ

колькі іх у дзіцячым асяроддзі! Ужо з пяці-шасці гадоў амаль кожны маленькі жыхар беларускай вёскі здолее сыграць нескладаную мелодыю на пішчалцы, шчылінай дудачцы, гліняным пуніку ці берасцяны. А зусім маленькія забаўляюцца жужалкай ці буркаўкай, рагулькай ці бразготкай, "кукарэкаюць" у лісточак травы ці дрэва. Цяга гэтая да музычнага, эстэтычнага аздаблення жыцця настолькі ўласціва вясковцам з маленства, што любоў да музычных інструментаў і павяга да іх стала характэрнай рысай беларусаў наогул. Такія вывады і зрабіла для сябе Іна Дзмітрыеўна падчас сваіх вандровак па Беларусі. Нядаўна падцінула, што аб'ехала і пешкі абыйшла дзевяноста два раёны, а ў многіх была і неаднаразова. Няма на Беларусі такога музыкі, хто б не быў знаёмы з прафесарам Назінай. А яна ўсіх помніць не толькі па прозвішчу ці імені, але і па гуку яго ўласнага музычнага інструмента. Бо не толькі натавала і расшыфроўвала запісы выкавання носьбітаў музычнай традыцыі, але і рабіла фонаархівы, грампласцінкі, тэле- і відэафільмы. І не будзе перабольшаннем, калі я скажу: яе праца ў гэтым накірунку — з'ява найвыдатнейшая для нашай нацыянальнай культуры, нашай гісторыі. Такія фільмы, як "Галасы зямлі маёй", "Граі, скрыпка, граі", "Цымбалістка", "Зачараваная дудка", "Труба і рог" раскрываюць для нас моц, глыбіню, прыгажосць і таленавітасць беларуса, яго непарыўную духоўную сувязь з роднай зямлёй, сваім родам, сваёй спадчынай. Яны абуджаюць у гледача зачараванасць гэтымі простымі, па-свойму нават наіўнымі людзьмі і гонар за тое, што яны ёсць, і падзяку за тое, што яны з намі. І надзею, што яны будуць заўжды.

ВЫДАННІ БЕЛАРУСКАГА ЗАМЕЖЖА

Пад такой назвай музеем гісторыі Магілёва была арганізавана выстава ў памяшканні Магілёўскай абласной бібліятэкі. Тут з фондаў музея прадстаўлены каля 100 арыгіналаў выданняў 50-х—90-х гадоў XX стагоддзя, выдадзеных беларусамі ў Англіі, ЗША, Італіі, Іспаніі, Германіі, Канадзе, Францыі. Гэта мастацкая, гістарычная, музыказнаўчая, рэлігійная літаратура, перыядычныя выданні "Беларус", "Царкоўны Пасланец", "Голас царквы", "Летапісец", "Божым шляхам", паштоўкі, канверты, буклеты выстаў, карты Беларусі, выдадзеныя нашымі суродзічамі, якія па волі лёсу апынуліся за межамі Бацькаўшчыны, але якія дбалі аб сваім укладзе ў навуку і развіццё культуры Беларусі. У фонды музея ўсе гэтыя выданні трапілі ад дырэктара Беларускага інстытута навукі і мастацтва (БІНІМ) В. Кіпеля (ЗША), Юркі Васілеўскага (ЗША), а. А. Надсона (Англія) і іншых. Уступную даведку да выставы напісаў В. Кіпель.

29 снежня 1997 года на адкрыццё выставы прыйшло шмат студэнтаў філфака і гістфака Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта, выкладчыкі, бібліятэчныя работнікі. Перад імі выступіў дэкан ўніверсітэта, сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі Яраслаў Клімуць, які распавёў пра гісторыю беларускага друку ў замежжы, адзначыўшы, што беларусы за мяжой, незалежна ад палітычных поглядаў і рэлігійнай прыналежнасці, вя-

лі актыўную грамадскую і выдавецкую дзейнасць. Дарэчы, і на выставе прадстаўлены беларускія рыма-каталікія, грэка-каталікія выданні і выданні Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы (БАПЦ), пратэстантаў. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі Валянцін Ермаловіч падзяліўся сваімі ўспамінамі аб А. Салаўі, з якім разам вучыўся ў адной школе, якому чытаў свае першыя вершы. Акрамя вершаў на адкрыццё выставы, якую аформіў мастак Мікалай Цітоў, гучала беларуская музыка XVI—XVII стагоддзя ў выкананні на цымбалах студэнтаў Магілёўскага педфака Беларускай акадэміі музыкі А. Архіпавай і В. Дзядкоўскай.

Найбольшую цікавасць у гледачоў выклікалі кнігі Н. Арсеніевай, У. Глыбіннага, Б. Рагулі, А. Салаўя, "Запісы" БІНІМа, С. Брагі, А. Багровіча, М. Куліковіча, падручнікі па беларускай мове для дапаможных кананскіх школ, зборнікі "Ля чужых берагоў" да ўгодкаў БНР і іншыя выданні.

Падобная выстава першая на Магілёўшчыне. Абласной бібліятэцы перададзена частка выданняў, якія меліся ў музеі ў некалькіх асобніках. Выстава працавала да сярэдзіны лютага 1998 года, каб усе, хто жадаў, мелі магчымасць, дзякуючы абласной бібліятэцы, не толькі пабачыць, але і пачытаць выданні беларускага замежжа.

Ігар ПУШКІН.

ват няма музея беларускіх інструментаў".

Сама Іна Дзмітрыеўна мае цудоўную калекцыю беларускіх інструментаў, якую актыўна выкарыстоўвае ў навучальным працэсе Акадэміі музыкі. Яна вядзе заняткі па распрацаванай ёю праграме "Беларуская традыцыйная народна-інструментальная музычная культура" са студэнтамі кампазітарскай спецыялізацыі, тэарэтыкамі, музыказнаўцамі. Яна стварае сапраўдную школу вывучэння народнай культуры. Дзіўна, але студэнты вельмі цікавяцца незвычайнай для іх, выхаваных з маленства ў культуры пісьмовай музычнай традыцыі, сферай культуры. Ды і заняткі праходзяць вельмі ўжо незвычайна: тут разам з ведамі тэарэтычнымі даюцца і практычныя навыкі. А дзе яшчэ будучы кампазітар зможа сам зайграць на жалейцы ці акарыне? Іна Дзмітрыеўна займаецца таксама і з аспірантамі. Дзве з іх, Наталля Яканюк і Вольга Дадзімава, самі сталі ўжо вядомымі навукоўцамі, выкладаюць у Акадэміі музыкі і ўніверсітэце культуры. Цяпер шэраг аспірантаў Іны Назінай займаецца непасрэдна праблемамі нацыянальнага інструментарыя. А ў Акадэміі музыкі пры непасрэдным удзеле Іны Дзмітрыеўны наладжана актыўная навуковая праца, праводзяцца канферэнцыі па праблемах народнага мастацтва. Напрыклад, навуковыя чытанні, прысвечаныя памяці выдатнага музыказнаўцы Лідзіі Мухарынскай, будуць праводзіцца па вясне ўжо шосты раз.

Арганізаваны апошнім часам у акадэміі і кабінет народнай музыкі. Няхай у маленькім пакойчыку, няхай з даламанымі магнітафонамі, але ўсё ж гэта крок. Крок да спасціжэння маладымі музыкантамі сваіх нацыянальных каранёў, без якіх музыкант наогул не абдузецца. Затое тут, у кабінете, сотні аўдыёкасет Іны Назінай з запісамі беларускіх музыкаў, большасць з якіх ужо даўно і на свеце няма. Затое тут яе выдатныя кнігі, у якіх — увесь шматгадовы вопыт. Гэта двухтомнік "Беларускія народныя музычныя інструменты" і маленькая прыгожая кніжачка з такой жа назвай, і ґрунтоўная праца, выдадзеная Акадэміяй навук "Народныя музычныя інструменты і інструментальная музыка", а таксама том з гэтай жа серыі "Жаніцтва Цярэшкі" (сумесна з Л. Салавей). Праслухаць і ўбачыць тут студэнты могуць і адзіную грампласцінку, якую ўдалося калісьці выдаць разам з Зінаідай Мажэйка па матэрыялах фальклору Палесся.

Але сапраўдны навукоўца заўсёды перапоўнены новымі ідэямі, новымі планами. Так што юбілей — гэта зусім не падстава падводзіць вынікі, гэта, на думку Іны Назінай, повад, каб распланаваць усю наступную работу, каб паспець выканаць. І, гледзячы на яе, энергічную, працавітую, аптыміста ў жыцці, вершы: ўсё задуманае будзе зроблена. Колькі гадоў я ўжо ведаю Іну Дзмітрыеўну, столькі і не перастаю здзіўляцца цудоўнай акалічнасцю: мне здаецца, што з гадамі яна толькі маладзее. А яе шчаслівы лёс склаўся хутчэй насуперак, чым дзякуючы абставінам. Такі вось парадокс.

Валянціна ТРАМБІЦКАЯ.

ТЭАТР

ХТО ТЫ, ІВАН СВІТАННІК?

У Слоніміскім драматычным тэатры адбылася прэм'ера спектакля для дзяцей "Іван Світаннік" па п'есе Гапіны Каржанеўскай. Усе казанчыя падзеі ў ім адбываюцца ў тых часы, калі звяры і птушкі ўмелі размаўляць, калі дапамагалі людзям мячы-самасекі ды папці-самаскокі. Жылі-былі тады тры браты Іван Вячорнік, Іван Паўночнік і Іван Світаннік. Пайшлі яны ў свет шукаць чароўную дудку. Шмат прыгод было на іх шляху. Толькі дзякуючы малодшаму брату Івану Світанніку, удалося знайсці чароўную дудку і вызваліць з палаца Кашчэя прыгожую дачку Касю-красуню.

Ролю Касі-красуні выконвае артыстка Наталля Шугай. Гэта адзіная жаночая роля ў спектаклі. Але артыстка ўдала стварыла вобраз беларускай прыгажуні, якая спадабаецца дзецям.

Братоў Івану Вячорніка, Паўночніка і Світанніка іграюць артысты Сяргей Фурса, Аляксандр Шапахоў і Васіль Сявец. Дарэчы, Васіль Сявец выконвае не толькі галоўную ролю ў спектаклі, але з'яўляецца яшчэ і рэжысёрам-пастаноўшчыкам гэтага спектакля.

Вобраз бацькі — дэбют Барыса Кучынскага. Калі на першы раз не ўсё атрымалася ў стварэнні вобраза гэтага героя, дык музыкае афармленне Барыса Кучынскага заслугоўвае ўвагі. Спектакль ён аздобіў добрай музыкай.

У казцы "Іван Світаннік" ёсць толькі адзін адмоўны герой — гэта Кашчэй, ролю якога сыграў

артыст Уладзімір Навумік. Кашчэй у яго выкананні атрымаўся хітрым і смешнаватым дзядком.

Новая прэм'ера на сцэне Слонімскага драмтэатра зацікавіць і ў бліжэйшы час парадзе юных глядачоў.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля "Іван Світаннік".

Сяргей ЧЫГРЫН.

ЖЫЦЦЁ Ў ПЕСНІ

Сто гадоў таму ў Мінску нарадзілася дзяўчынка Ірма, якой было наканавана стаць вядомай выканаўцай песень народаў свету. Дачка латышоў, народжаная на беларускай зямлі, Ірма Яўнзем стала "сваёй" для многіх народаў. Бо яна спявала на 63 мовах каля 5 тысяч песень. Але першымі былі латышскія і беларускія народныя песні. Іх дзяўчынка развучыла яшчэ ў раннім дзяцінстве, спявала з сяброўкамі і пад цытру, калі ў бацькоўскім доме збіраліся суайчыннікі — латышы. І з такіх сустрэч пачынаўся талент І. Яўнзем. Потым былі канцэрты перад самай рознай аўдыторыяй: сяляне, рабочыя, салдаты, якія ішлі на фронт... Для кожнага спявачка знаходзіла блізка яму тэмы, інтанацыі, нават адлюстраванне жыццёвых прынцыпаў.

І. Яўнзем стала добрым прыкладам і для нашых суайчыннікаў, якія ў 20-я — 30-я гады з "вялікай сцэны" чулі свае, родныя песні, якія дагэтуль гучалі хіба толькі пад саламянымі стрэхамі вясковых хатак. Усё

гэтае надавала людзям гонар за свой народ, за сваю культуру, музычную спадчыну. Нездарма спявачка прадстаўляла песенную культуру народаў СССР за межамі краіны. І адна з першых атрымала званне заслужанай артысткі БССР і народнай артысткі РСФСР.

Не толькі таленавітай спявачкай, але і выдатным педагогам была Ірма Яўнзем. Яна выклала ў многіх пачаткоўцаў, якія потым сталі гонарам нацыі. Сярод іх — заслужаная артыстка Беларусі Вольга Шутава.

Пра ўсё гэта ішла размова на вечарыне, прымеркаванай да 100-годдзя І. Яўнзем, якая ладзілася таварыствам "Беларусь—Латвія" ў Доме дружбы. Вядучы, пісьменнік Анатоль Вяцінскі, і старшыня таварыства, пісьменнік Сяргей Панізьнік, расказалі пра жыццёвы і творчы шлях колісь славяннай артысткі.

Добрым аздабленнем сустрэчы стаў дакументальны фільм пра І. Яўнзем і выступленне аўтара сцэнарыя Уладзіміра Мехава. А Сяргей Грахоўскі не толькі раскажаў пра гады

шырокай папулярнасці спявачкі, але і паразважаў пра сучасную музычную культуру, пра сучасных "зорак".

Выступілі і маленькія "зорачкі" — дзяўчынкі з СШ № 11 г. Мінска, якія выканалі латышскія (у тым ліку — і на мове арыгінала!), беларускія песні. Слухаеш дзяцей і цешышся! Пакуль народныя песні спявае моладзь, жыцьме й народ.

Мы, пэўна, не ўсведамляем да канца, які подзвіг здзейсніла гэтая Жанчына. Таму і не ўшанаваная належна. У горадзе, дзе яна нарадзілася (у раёне цяперашняй вуліцы Свардлова), няма нават мемарыяльнай дошкі. Не кажучы ўжо пра вуліцу. (Вось жа ёсць вуліца імя В. Кнорына, які сцвярджаў, што беларусаў як нацыі няма, а ёсць толькі дыялект рускай мовы, які трэба зжыць). І. Яўнзем паказала беларусам і свету нашу адметную культуру, усё жыццё цікавілася нашай краінай і мастацтвам, — і пра яе няма ў Мінску ніякай згадкі. Зрэшты, усё можа быць наперадзе — хаця і са спазненнем, але шчыра.

Уладзімір ПУЧЫНСКІ-ПІРОГ, намеснік старшыні таварыства "Беларусь—Латвія".

ДЛЯ ТЫХ, ХТО ЛЮБІЦЬ ПЕСНЮ

ЯВАР І КАЛІНА

Словы Я. КУПАЛЫ Музыка Ю. СЕМЯНЯКІ

Andantino con moto

Песняй вясны лебядзінаю,
Скінуўшы зімнія чары,
Шэпчуцца явар з калінаю
Ў сумнай даліне над ярам.

Лісцікі зеленай хваляцца
Небу панятлівай мовай:
Росамі мылюцца раніцай,
Песцяцца сонцам паўднёвым.

Чуецца музыка дзіўная
Ў повесцях сонных імшараў...
Цешыцца явар з калінаю,
Скінуўшы зімнія чары.

ПАВАЖАННЯ СУАЙЧЫННІКІ!

Радыестанцыя "Беларусь" паведамляе, што сёлета жыхары еўрапейскіх краін могуць слухаць нас штодзённа ад 5-й да 7-й гадзіны паводле грывіцкага часу і ад 20-й да 22-й гадзіны (таксама паводле грывіцкага часу) на частотах 1170, 7105 і 7210 кілагерц. У нашых штодзённых праграмах вы можаце пачуць весткі з Бацькаўшчыны, каментарыі і гутаркі на актуальныя тэмы, інтэрв'ю, рэпартажы, нарысы, у якіх распавядаецца пра розныя аспекты жыцця Беларусі. Знаёмім і з музычнымі навінамі. Нашы перадачы гучаць на беларускай, рускай і нямецкай мовах. Мы рады таксама паведаміць, што сёлета радыестанцыя "Беларусь" распачала вясчэнне на англійскай мове. Калі ў вас ёсць якія-небудзь пытанні, пажаданні, пішыце нам на адрас: Рэспубліка Беларусь, 220807, Мінск, вуліца Чырвоная, 4, радыестанцыя "Беларусь". Рэдактар англійскай праграмы — Ірына Палажэнцава (тэлефон: 172-39 58 31, факс: 172-36 66 43).

Рэдактар
Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубешнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект
Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 213-31-97,
213-32-80, 213-30-15, 233-16-56,
213-37-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў,
матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, зварстана
і аддрукавана ў друкарні
«Беларускі Дом друку»
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 1 832 экз. Індэкс 63854. Зак. 245.
Падпісана да друку 16. 2. 1998 г. у 12.00.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.